

**SUHTAUTUMISEN ILMAISEMINEN IHMISTÄ JA INHI-
MILLISTÄ TOIMINTAA KOHTAAN SUOMENKIELISISSÄ
TRUE CRIME -PODCASTEISSA**

Ella Ylönen
Maisterintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Ella Ylönen	
Työn nimi Suhtautumisen ilmaiseminen ihmistä ja inhimillistä toimintaa kohtaan suomenkielisissä true crime -podcasteissa	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 49 + liite
Tiivistelmä <p>Tämän diskurssisemanttisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten suomalaisissa true crime -podcasteissa suhtaudutaan podcastin jaksoissa mainittuihin ihmisiin ja heidän toimintaansa sekä kuinka suhtautuminen kielessä ilmenee. Podcast verrattain tuoreena mediamuotona on kiinnostava tutkimuskohde, sillä podcasteja suomen kielen näkökulmasta on tutkittu varsin vähän. True crime suosittuna viihteen genrenä on myös ajankohtainen aihe, jota ei ole tästä näkökulmasta tutkittu paljoa.</p> <p>Tutkimus perustuu systeemis-funktionaaliseen kielitieteeseen pohjautuvaan suhtautumisen teoriaan, joka tarkastelee arvottavan ja affektiivisen kielenkäytön ilmiöitä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa suhtautumisen välittymisestä true crime -genren podcasteissa. Hypoteesina on, että uhreihin suhtaudutaan vain positiivisesti ja rikollisiin negatiivisesti. Lisäksi oletuksena on, että suhtautumista ilmaistaan erityisesti negatiivisilla ja positiivisilla adjektiiveilla.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu kahden eri suomalaisen true crime -aiheisen podcastin yhteensä kahdeksasta jaksosta. Podcastaajien suhtautumista tarkastellaan kahden tutkimuskysymyksen avulla. Tutkimuskysymykset ovat: 1. Miten rikollisiin, uhreihin, viranomaisiin ja itse rikostapauksiin suhtaudutaan true crime -podcasteissa? 2. Millä tavalla suhtautuminen näihin tahoihin kielellistyy?</p> <p>Tutkimuksesta selviää, että suhtautuminen uhreihin, rikollisiin ja viranomaisiin on oletettua monimuotoisempaa. Rikollisiin suhtaudutaan pääsääntöisesti negatiivisesti, mutta heitä kohtaan tunnetaan myös myötätuntoa ja tapahtumiin johtaneita olosuhteita ymmärretään. Uhreja kohtaan esiintyy pääsääntöisesti positiivista arvottamista, mutta ajoittain heitä arvotetaan negatiivisesti heikoiksi ja puolustuskyvyttömiksi. Viranomaisia kohtaan suhtautuminen on pääsääntöisesti negatiivista.</p> <p>Suhtautumista ilmaistaan adjektiiveilla, tunne- ja modaaliverbeillä, substantiiveilla, idiomeilla, tapaa ilmaisevilla adverbeilla, kommenttiadverbeilla, konnektiiveilla, tilanmuutosmuoteilla ja retorisisilla keinoilla kuten referoinnilla, metaforilla ja ironialla. Suhtautumisen intensiteettiä ilmaistaan monipuolisesti adjektiiveilla, intensiteettimääritteillä, varauksilla, adverbeilla, partikkeleilla, kvanttoripronomeilla, toistolla ja temporaalisuutta ilmaisevilla elementeillä.</p>	
Asiasanat suhtautumisen teoria, podcast, true crime, diskurssisemantiikka, sf-kieliteoria	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Suhtautumisen teorian systeemi	12
---------	--------------------------------------	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Inhimillisen toiminnan arvottamisen resurssit	15
------------	---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat	1
1.2	Podcast	3
1.3	True crime	4
1.4	Aiempi tutkimus	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1	Evaluoiva kielenkäyttö	7
2.2	Systeemis-funktionaalinen kieliteoria	9
2.3	Suhtautumisen teoria	10
2.3.1	Suhtautumisen systeemi	11
2.3.2	Asennoituminen ja inhimillisen toiminnan arvottaminen	12
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	16
3.1	Aineisto	16
3.2	Tutkimusprosessin kuvaus	17
3.3	Suhtautumista välittävät kielen keinot	18
4	SUHTAUTUMISEN ILMENEMINEN TRUE CRIME -PODCASTEISSA	20
4.1	Suhtautuminen rikokseen	21
4.2	Suhtautuminen rikolliseen	22
4.3	Suhtautuminen uhriin	29
4.4	Suhtautuminen viranomaisiin	34
5	PÄÄTÄNTÖ	40
5.1	Tulokset	40
5.2	Pohdinta	44
	LÄHTEET	48

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat

Maisterintutkielmassani tutkin suhtautuvaa kielenkäyttöä suomenkielisissä true crime -podcasteissa. Tutkin sitä, kuinka podcastien pitäjien eli *podcastaajien* oma suhtautuminen käy ilmi podcastien jaksoissa. Kiinnitän huomiota erityisesti siihen, kuinka suhtautumista ilmaistaan ihmisiä ja inhimillistä toimintaa kohtaan, ketä tai mitä kohtaan suhtautuminen välittyy ja millä keinoin.

Vaikka ensimmäiset podcastit tehtiin jo 2000-luvun alussa (Berry 2015: 170), ne alkoivat äänikirjojen rinnalla elää uutta nousukauttaan 2010-luvulla (Vaarala 2016). Reuters-instituutin vuoden 2022 Digital News Report -tutkimuksen Suomen maaraportin mukaan kaikista suomalaisista 30 prosenttia oli kuunnellut podcasteja edeltävän kuukauden aikana. Eniten podcasteja kuuntelivat 18–24-vuotiaat (62 %) ja vähiten yli 65-vuotiaat suomalaiset (15 %). Alle 35-vuotiaista 53 prosenttia oli kuunnellut podcasteja edeltävän kuukauden aikana. Vaikka kasvua ei ole liiemmin tullut vuoden 2020 jälkeen, vielä vuonna 2019 sama luku oli 43 prosenttia. (Reunanen, Alanne, Helske, Lappalainen, Niemi, Pettersson & Seuri 2022: 71–72.) Podcastien kuuntelu on näin ollen lisääntynyt merkittävästi kolmen vuoden takaiseen nähden.

Podcasteja kuunnellaan siis paljon, ja podcast-mediamuoto on tullut kiinteäksi osaksi ihmisten käyttämiä mediasisältöjä. Uusia podcasteja perustetaan jatkuvasti, ja podcast-toimiala kehittyy koko ajan enemmän suuntaan, joka antaa podcastaajille mahdollisuuden saada rahallista tuloa tekemästään työstä. Kuka tahansa voi aloittaa podcastin itselleen kiinnostavasta aiheesta ja luoda itselleen podcastaamisesta jopa työn. Podcastien julkaisualustoilla kuluttajat voivat kuunnella audiosisältöjä kuukausihinnalla, mutta podcasteja voi kuunnella paljon myös ilmaiseksi.

Podcastien lisäksi eräs ajankohtainen ilmiö on tosielämän rikollisuutta käsittelevä *true crime* -genre. Todellisia rikoksia ja onnettomuuksia käsittelevät podcastit ovat suosittuja *true crime* -kirjojen ja -televisio-ohjelmien ohella. Suoratoistopalveluissa on omat kategoriansa *true crime* -aiheisille sisällöille, ja uusia *true crime* -podcasteja ja -televisio-ohjelmia tehdään jatkuvasti lisää. *True crime* -genre leviää myös eri julkaisualustoille – rikosaiheisia sisältöjä tehdään jopa sosiaalisen median palvelu TikTokiin (Yleisradio 2023).

True crime -genressä erityislaatuista on se, että sisällöt nojautuvat hyvin vahvasti yleisiin moraalikäsitteisiin. Näin ollen podcastaaja esimerkiksi saattaa osoittaa empatiaa uhria kohtaan ja syyllistää tekijää ilman, että saa tästä välttämättä kritiikkiä yleisöltä. Podcastaajan toimiessa päinvastoin yleisö saattaisi kuitenkin tuomita podcastaajan voimakkaastikin. Onkin siis kiinnostavaa tarkastella *true crime* -sisältöjen suhtautuvaa kielenkäyttöä ja sitä, miten podcasteissa arvotetaan ihmisiä ja heidän toimintaansa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten rikollisiin, uhreihin, viranomaisiin ja rikoksiin suhtaudutaan *true crime* -podcasteissa?
2. Millä tavalla suhtautuminen näihin kielellistyy?

Oman kuunteluhistoriani sekä yleisen eettisen normiston perusteella hypoteesini on, että rikolliseen suhtaudutaan lähes poikkeuksetta negatiivisesti, uhriin positiivisesti ja viranomaiseen niin positiivisesti kuin negatiivisestikin. Hypoteesinani on, että yleiset normit ja arvot vaikuttavat siihen, kuinka *true crime* -podcasteissa puhutaan kustakin henkilökategoriasta.

Tutkimuksen laajana teoreettisena viitekehyksenä on *systemis-funktionaalinen kieliteoria* (myöh. SF-teoria), sillä se soveltuu hyvin tutkimukseen, jossa tarkastellaan ihmisen merkityksiä ilmaisevaa kielenkäyttöä. Luukka (2002: 89) kirjoittaa, että SF-kieliteorian mukaan ihminen toimii sosiaalisessa yhteisössä ja käyttää kieltä yhtenä sosiaalisen toiminnan muotona. SF-kieliteoria tutkii kielenkäyttöä siis ennen kaikkea yhteisöllisenä ja sosiaalisena toimintana eikä niinkään yksilön mentaalisen prosessinä (Luukka 2002: 89). SF-teoria sopii siis hyvin tutkimukseen *true crime* -podcasteissa ilmenevästä kielenkäytöstä, sillä podcast on mediamuotona monologista tekstiä yhteisöllisempi media, jossa on havaittavissa useita eri puhujajääniä.

Tutkimuksen tarkempana viitekehyksenä on systemis-funktionaaliseen kielen tutkimukseen pohjautuva *suhtautumisen teoria* (*appraisal theory*), joka tarkastelee arvottavan ja affektiivisen kielenkäytön ilmiöitä. Suhtautumisen teoria on syntynyt tarpeesta tarkastella tunteiden ja asennoitumisen välittymistä kielenkäytössä (Martin & White 2005: xi). Suhtautumisen teorian avulla siis tarkastellaan, miten

kielenkäytössä ilmaistaan suhtautumista. Teoria keskittyy tarkastelemaan erityisesti sitä, miten kirjoittaja on tekstissä vuorovaikutuksessa lukijan kanssa. (Mts. 1.) Martinin ja Whiten (2005: 92) mukaan käytännössä kaikki kielenkäyttö on jollain tavalla asenteellista. Suhtautumisen teoria kattaa kaiken asenteellisen kielenkäytön, mutta tässä tutkimuksessa aihe rajataan tarkastelemaan ainoastaan inhimillisen toiminnan arviointia. Hyödynnän suhtautumisen teoriaa soveltuvien osin, sillä tarkoituksena ei ole kuvata kaikkea tekstissä ilmaantuvaa arvioivaa kieltä, vaan tutkimuksen keskiössä on ihmiseen ja inhimilliseen toimintaan kohdistuva suhtautuminen.

1.2 Podcast

Podcast on radio-ohjelmaan rinnastettavissa oleva verkossa julkaistava äänitallenne, jota ei kuitenkaan lähetetä radiokanavilla (Utriainen 2018). Podcasteja voi kuunnella erilaisten mediasovellusten ja suoratoistopalvelujen kautta. Radio-ohjelmasta podcast eroaa eritoten siinä, että se tyypillisesti nauhoitetaan ja editoidaan ennen sen julkaisua.

Podcast-median ensihetket sijoittuvat 2000-luvun alkuun, jolloin verkkosyöte-tekniologia kehittyi ja mahdollisti digitaalisten audiotiedostojen syötön RSS-muodossa. Podcastien suosio kehittyi verkkaisesti, ja vasta 2010-luvulla se teki lopullisen läpimurron suurten yleisöjen joukkoviestimenä. (Bottomley 2015: 164–165.)

Podcastien suosio kasvaa yhä, mikä näkyy Suomessa esimerkiksi podcastien ja podcast-alustojen määrän kasvuna sekä podcastien kaupallistumisena. Loppuvuodesta 2021 Radiomedian tutkimus- ja kehityspäällikkö Riina Aho ennusti muutosta kaupallisempaan suuntaan Suomen podcast-markkinoilla vielä lähivuosien aikana. (Aromaa 2021.) Aho oli oikeassa, ja Suomessa yhä useampi podcast on siirtynyt kuunneltavaksi vain tietyille maksullisille podcast-alustoille.

Vaikka ensimmäiset podcastit tehtiin jo 2000-luvun alussa, niiden suosioon tuli todellinen nousu kymmenisen vuotta tämän jälkeen. Suosion takana oli hitiksi nousut Serial-niminen podcast, joka ylsi odottamattomaan suosioon This American Life -radio-ohjelman spin-off-podcastina (Berry 2015: 4). Serial on lisäksi true crime -podcastien tienraivaaja. Se on useita palkintoja voittanut tutkivaa journalismia edustava podcast, joka käsittelee kullakin kaudella jotakin tosielämän rikostapausta. On kiinnostavaa, että juuri true crime -aiheinen sisältö on ollut vaikuttamassa podcast-mediamuodon lopulliseen läpimurtoon.

Tekstilajina podcastit ovat subjektiivisia, eikä niillä ole samalla tavalla vakiintuneita rakenteita kuin monella muulla tekstilajilla. Podcastien kielellisillä valinnoilla ei ole samalla tavalla rajoitteita kuin esimerkiksi uutisella tai tiedotteella. Podcastien subjektiivisuus luo kiinnostavaa ulottuvuutta podcastien tutkimiseen, sillä podcastit

voivat heijastaa hyvinkin voimakkaasti tekijänsä lähtökohtia, ominaisuuksia ja arvoja. Näin ollen suhtautumista true crime -podcasteissa on tulkittava ympäristön ja puhujan taustat huomioon ottaen.

1.3 True crime

True crime -genre on *provokatiivisen televisiotuotannon* muoto, joka käsittelee tosielämässä tapahtuneita rikoksia. Provokatiivinen televisiotuotanto tarkoittaa populaarikulttuurin sisältöjä, jotka koskettavat jollain tavalla yleisiä arvoja, normeja ja moraalikäsitteitä. (Tuomi 2018.) True crime -genreä voi kuluttaa eri formaateissa, kuten podcastien, kirjojen, elokuvien ja sarjojen kautta. True crimen viehätys voi johtua sen provokatiivisuudesta. True crimen yleisiä moraalikäsitteitä ravistelevat sisällöt houkuttelevat katsojia ja kuuntelijoita genren pariin (Tuomi 2018).

True crime -podcastit käsittelevät tosielämän rikoksia ja ovat luonteeltaan sellaisia, että juontaja saattaa ottaa voimakkaastikin kantaa henkilön syyllisyyteen tai syyttömyyteen. Podcastaajat saattavat ilmaista vihaa, surua tai myötätuntoa ja kertoa avoimesti mielipiteistään niin uhreja kuin syytettyjä kohtaan. Tyypillisesti true crime -sisällöt ovat dokumentaarisia selostuksia jostain rikoksesta tai rikollisesta, mutta niissä voi olla mukana myös dramatisointia ja tekijän omia mielipiteitä. True crimeä ei kuitenkaan pidä sekoittaa fiktiiviseen rikossisältöön, sillä true crime perustuu faktoihin

True crime -podcasteissa rikoksilla on aina inhimillinen tekijä, oli se sitten tunnettu tai tuntemattomaksi jäänyt. True crime -podcasteissa harvemmin käsitellään pelkkää ilkivaltaa ja pienempiä rikoksia, kuten ryöstöjä, ja podcastien tapaukset keskittyvät usein ihmisuhrien ympärille. Käsiteltävät rikokset ovat pääsääntöisesti murhia, pahoinpitelyjä, kaappauksia tai muunlaista ihmiseen kohdistuvaa fyysistä tai henkistä väkivaltaa, kuten vainoamista. Tapauksissa on usein mukana myös ilkivaltaa ja ryöstöjä, mutta jaksujen pääfokus on ihmisissä – tekijöissä ja uhreissa.

1.4 Aiempi tutkimus

Vaikka podcast itsessään on verrattain tuore mediamuoto, podcasteja on tutkittu paljon niin oppimisen välineenä, mainonnan keinona kuin mediagenrenäkin. Podcasteja on tutkittu runsaasti etenkin kielenoppimisen välineenä, mutta sen lisäksi niitä on tutkittu myös tekstilajina sekä podcastien käyttäjien näkökulmasta.

Myös true crime -podcasteja on käsitelty tutkimuksissa paljon. Jo aiemmin mainittu true crime -podcast Serial koko podcast-genren uranuurtajana on osaltaan

motivoinut monia true crime -podcasteja käsitteleviä tutkimuksia. Serialia on käsitelty tutkimuksissa monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi ilmiönä podcast-median ja true crime -podcastien suosion nousussa (Sherrill 2020). Tutkimuksesta käy ilmi, että ensimmäisten varsinaisten true crime -podcastien aloitettua 2000-luvun alussa true crime -podcast-ilmiö on vain jatkanut kasvamistaan. Sherrillin (2020) mukaan Serialia pidetään yleisesti joko täysin tai osittain päätekijänä true crime -trendin alkamisessa.

True crimeä on tutkittu myös tekstintutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksessa *Authenticity and authority of voice in the post-serial investigate podcast genre* Fletcher (2020) tutkii neljän tutkivaa journalismia edustavan true crime -podcastin jaksoja teksteinä audionarratologian näkökulmasta. Fletcher tutkii tekstin ääntä podcasteissa niin tekstinä kuin audiomuotoisena ominaisuutena. Myös Fletcher huomioi Serialin vaikutukset tosielämän rikoksia käsittelevän podcast-genren syntymisessä: Serialin vakavasti otettava ja autenttinen tyyli toimia tarinankerronnan välineenä on innoittanut monia muita podcasteja Serialin jälkeen (Fletcher 2020: 76).

Suhtautumista on tutkittu kielitieteessä monipuolisesti. J.R. Martinin ja P.R.R. Whiten suhtautumisen teoriaa on käytetty etenkin englanninkielisen aineiston tutkimuksessa, mutta myös suomenkielistä aineistoa on alettu tutkia teorian avulla enemmän. Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakennetta ja argumentointia on tutkinut Inka Mikkonen väitöskirjassaan 2010. Tutkimuksessaan Mikkonen tutki muun muassa aineiston tekstien kirjoittajia itseään koskevaa inhimillisen toiminnan arvottamista.

Arvottavien merkitysten rakentamista taloussanomalehtien pääkirjoituksissa tutkinut Heli Katajamäki (2006) havaitsi tutkimuksessaan, että arvottaminen voi olla niin implisiittistä kuin eksplisiittistäkin. Lisäksi tekijän suhtautuminen rakentaa yhteisöllisyyttä samat arvotukset jakavien kesken (Katajamäki 2006: 11).

Positiivisia ja negatiivisia adjektiiveja Ilkan ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa suhtautumisen teorian avulla tutkinut Mikael Mikkonen (2009) havaitsi, miten positiivinen ja negatiivinen arvottaminen vaikuttaa tekstiin ja pääkirjoituksen sanomaan. Lisäksi tutkimus osoittaa tilanteet, joissa adjektiiveja käytetään arvottamisessa Helsingin Sanomien ja Ilkan pääkirjoituksissa eniten.

Lisäksi teoriaa on käytetty esimerkiksi tutkittaessa asiantuntijuuden rakentumista yritysblogikirjoituksissa (Huhtinen 2019) sekä kirjoittajien suhtautumista keskustelupalstojen ja yleisönosastojen kirjoituksissa (Heinonen 2016 & Romppainen 2015).

Teoriaan pohjautuvaa tutkimusta juuri suomenkielisten podcastien evaluoivasta kielenkäytöstä ei ole paljoa, mutta englannin kielessä evaluoivaa kielenkäyttöä Crime Junkie -nimisen true crime -podcastin juontajien puheessa on tutkinut Ellen Seppälä (2020) pro gradu -tutkielmassaan Åbo Akademiassa. Seppälä tutkii, kuinka viranomaistyöstä (*law enforcement*) puhutaan podcastin jaksoissa. Tutkimuksessa

tarkasteltiin leksikkoa, jota käytettiin viranomaisista puhuttaessa. Seppälä analysoi leksikkoa siitä näkökulmasta, arvottaako se viranomaistoimintaa positiivisesti tai negatiivisesti. Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että viranomaisiin suhtaudutaan podcastissa enemmän negatiivisesti kuin positiivisesti.

Lähellä tämän tutkimuksen aihetta ja menetelmiä on myös arvottavaa diskurssia suomalaisessa urheiluselostuksessa käsittelevä tutkimus, jossa Janne Romppainen (2022) on tutkinut urheiluselostuksissa esiintyvää arvottamista suhtautumisen teorian ja diskurssianalyysin avulla. Tutkimuksessa huomio on kiinnitetty niin pelin, pelaajien kuin pelitekojenkin evaluointiin. Tutkimuksen tavoitteena on ollut tutkia, millaista arvottavaa diskurssia selostuksissa löytyy, miten positiivista tai negatiivista urheilijoihin kohdistuva suhtautuminen on ja millaisia eroja miesten ja naisten sarjojen selostusten arvottavassa diskurssissa on. Tuloksista ilmenee, että selostusten diskurssi on pääosin positiivista ja onnistumisia korostavaa sekä runsaasti yksilöä ja tämän kyvykkyyttä korostavaa. Tutkimuksen perusteella suora negatiivinen arvottaminen urheiluselostuksissa kohdistui vain harvoin ihmisiin.

Vaikka podcasteja on tutkittu myös kielitieteen ja kielenoppimisen näkökulmasta, ei juuri podcastien suomen kieltä ole tutkittu mainittavasti, etenkin suhtautumisen teorian avulla. Tämä tutkimus suhtautumisen ilmenemisestä suomenkielissä true crime -podcasteissa täyttää osaltaan suomen kieltä käsittelevien podcast-tutkimusten tutkimusaukkoa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Evaluoiva kielenkäyttö

Kun puhutaan mielipiteen ilmaisemisesta kielessä, käytettävissä on monia osittain päällekkäisiäkin termejä kuvaamaan ilmiötä. Voidaan puhua esimerkiksi konnotaatiosta (*connotation*), affektista (*affect*) ja asenteesta (*attitude*). Nämä käsittelevät mielipiteen ilmaisua eri näkökulmista. Konnotaatio tarkastelee sanojen merkityksiä, ja affekti ja asenne keskittyvät itse kielenkäyttäjään. Mielipiteen ilmaisemisesta voidaan myös puhua käyttämällä termejä arviointi (*appraisal*), kanta tai asenne (*stance*) tai arviointi (*evaluation*). (Hunston & Thompson 2000: 2.) Tässä tutkimuksessa käytetään termejä evaluoiva, suhtautuva ja arvottava kuvaamaan yleisesti kaikkea edellämainittua kielenkäyttöä.

Puhuja voi ilmaista suhtautumistaan *modaalisuuden* tai *evidentiaalisuuden* eli *todistusvoimaisuuden* kautta. Vaikka puhujan mielipiteen ilmaisu kertoo usein lähinnä negatiivisesta tai positiivisesta suhtautumisesta puheenalaisen asiaan, kieltä tulkittaessa on otettava huomioon modaalisuuden ja evidentiaalisuuden risteävät käsitteet. (Hunston & Thompson 2000: 2–3.) Modaalisuudessa arvioidaan asiain tilan todennäköisyyttä ja toteutumismahdollisuuksia. Modaalisilla kielenaineiksilla ilmaistaan asiain tilojen varmuutta, välttämättömyyttä, todennäköisyyttä, mahdollisuutta, pakkoa, lupaa tai toivottavuutta. (VISK § 1551.) Todistusvoimaisuus eli evidentiaalisuus sen sijaan osoittaa, miten puhuja on saanut tietonsa. Tieto voi olla peräisin kuulopuheesta, tai olla puhujan päättelyn tulos tai puhujan havainto. (VISK § 1557.)

Arvioivasta kielenkäytöstä käytetään ajoittain yleistermiä evaluoiva kielenkäyttö. Evaluoivaa kielenkäyttöä tarkastellessa huomio kiinnittyy siihen, onko asiantilaita puhujan mielestä positiivinen vai negatiivinen (Hunston & Thompson 2000: 5). Termillä *evaluation* tarkoitetaan siis Thompsonin ja Hunstonin (2000) tapaan sitä

kielenkäyttöä, jolla puhujan asenne, kanta, näkökulma tai tunteet ilmenevät tekstissä puhuttavasta asiasta. Evaluoinnin termiä on käytetty kielen tutkimuksessa myös kuvaamaan muita ilmiöitä. (Hunston & Thompson 2000: 5.)

Evaluoinnin tutkimisen tärkeys rakentuu sen kolmen toiminnan eli *funktion* pohjalle. Evaluoivalla kielenkäytöllä puhuja ilmaisee mielipidettään ja heijastaa näin puheessaan tai tekstissään omiaan ja yhteisönsä arvoja. Lisäksi kielenkäytöllä rakennetaan ja ylläpidetään suhdetta puhujan ja kuulijan välillä. Tällaisella kielenkäytöllä herätetään myös keskustelua. (Hunston & Thompson 2000: 6.)

Puhujan ja kuulijan välistä suhdetta voidaan rakentaa ja ylläpitää eri tavoin. Puhuja voi esimerkiksi niin sanotusti *manipuloida* kuulijaa saadakseen hänet näkemään asiat tietyllä tavalla. Kun jokin asia esitetään ongelmallisena, kuulijan on vaikeaa olla ajattelematta asiaa ongelmallisena, vaikka asioilla olisikin kaksi puolta. (Hunston & Thompson 2000: 5.) Jos true crime -podcastin puhuja esittää negatiivisen mielipiteensä viranomaisen toiminnasta jonkin rikoksen tutkinnan yhteydessä, kuulijan on vaikea irtaantua puhujan mielipiteestä. Kuulijan täytyisi tietoisesti nähdä vaivaa irtaantuakseen puhujan näkökulmasta.

Suhteiden rakentaminen puhujan ja kuulijan välillä voi tapahtua myös esimerkiksi olettamalla yhteisiä asenteita ja arvoja. Tällöin puhuja ei suoranaisesti kerro, että kyseessä on hänen mielipiteensä, vaan kertoo asian ”totuutena”. (Hunston & Thompson 2000: 10.) Perustelut ovat tällöin tukemassa puhujan argumenttia. Myös tämä on tyypillistä true crime -podcasteille.

Kielitieteellisestä näkökulmasta evaluoivaa kieltä voidaan tarkastella leksikon, kieliopin ja tekstin kautta. Jotkut leksikon sanat ovat selkeästi evaluoivia, ja niiden funktio on nimenomaan merkityksenannossa. Tällaisia ovat adjektiivit, adverbit, nominatit ja verbit. Tällaiset sanat ovat helposti tunnistettavissa evaluoiviksi, mutta kun kyse on sanoista, joiden evaluoiva merkitys ei ole ilmiselvä, on niiden tunnistaminen vaikeampaa. (Hunston & Thompson 2000: 18.) Esimerkiksi sanat *paha* ja *ilkeä* ovat helposti tunnistettavissa negatiivisiksi, mutta välillä sanan merkitys on tulkittava kontekstista.

Lisäksi true crime -podcastien kieltä analysoidessa tulee huomioida kontekstin käsite, sillä podcastien evaluoivaa kielenkäyttöä tulee tarkastella eritoten asiayhteydessään. Kulloisenkin asenteen tai suhtautumisen ilmaiseminen riippuu tilanteesta (VISK § 1707). Affektisuutta käsitellään aina kontekstissaan ja osana kielellistä yhteistoimintaa (VISK § 1708).

Katajamäen (2006: 4) mukaan arvottaminen rakentuu teksteissä aina suhteessa johonkin ja arvotusten kautta voidaan nähdä puhujan suhtautuminen puheenalaiseen kohteeseen. Näin puhuja myös kutsuu tekstin vastaanottajan samaistumaan omiin mielipiteisiinsä. Tämä luo yhteisöllisyyttä samanlaiset arvot jakavien lukijoiden kanssa. (Katajamäki 2006: 4.) Eritoten true crime -aiheisissa podcasteissa podcastin

juontaja voi puhua puheenalaisesta henkilöstä voimakkaastikin arvottavasti olettaen, että kuulija jakaa saman oikeudentajun kanssaan.

Kieli ja kulttuuri ovat toisiinsa kietoutuneita ilmiöitä, joita ei voi erottaa toisistaan. Kieli sosiaalisena toimintana toteutuu aina tietyssä kulttuuri- ja tilannekontekstissa. (Shoren 2012: 132 mukaan Malinowski 1946.) Yhden henkilön pitämät podcastit ovat usein monologeiksi tulkittuja tekstejä, mutta todellisuudessa niissä ollaan usein vuorovaikutuksessa kuulijan kanssa. Tämä tutkimus nojaa SF-kieliteorian taustanäkemykseen siitä, että kielenkäyttö on aina suhteessa aiemmin puhuttuun ja siihen sisältyy oletus tekstin vastaanottajasta. Lisäksi tekstin puhuja suhteutuu jatkuvasti toisiin teksteihin, arvioi niitä ja ottaa niihin kantaa (Martin & White 2005: 1).

2.2 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Tutkimuksen teoreettisena taustana on systemis-funktionaalinen kieliteoria, sillä se soveltuu tutkimukseen, jossa tarkastellaan ihmisen merkityksiä ilmaisevaa kielenkäyttöä. Funktionaalinen kielentutkimus tarkastelee nimenomaan merkityksiä eikä keskity esimerkiksi vain sanoihin tai rakenteisiin (Halliday 1973 :110).

SF-kieliteoria on kielitieteilijä M.A.K. Hallidayn kehittämä malli, jonka ytimessä on ajatus kielen olemassaolosta ihmisyyhteisön sosiaalisten tehtävien mahdollistajana. Luukan (2002: 90) mukaan SF-teoria koostuu kolmesta peruselementistä, jotka ovat konteksti, teksti ja kielen systeemi. Teorian tarkoituksena on kuvata näiden kolmen elementin luomaa prosessia, eli kielenkäyttöä osana ihmisen toimintaa. Teorian keskiössä on kuvata sitä, miten kieli toimii ihmisten työvälteenä erilaisten toimintojen tekemiseen ja merkitysten ilmaisemiseen. (Luukka 2002: 90.)

Hallidayn (1978: 1–3) mukaan kieli on olemassa vain siksi, että sillä on tehtäviä ihmisyyhteisössä sosiaalisten prosessien tuotteena, kulttuurin rakentajana ja sosiaalisena toimintana. Kieltä on siksi syytä tarkastella ihmisen tekoina ja merkityksellisinä valintoina (Luukka 2002: 98). Teoriassa kieltä tarkastellaan teksteinä asiayhteydessään eikä vain irrallisina lauseina tai rakenteina. Kieli nähdään siis kokonaissysteeminä, johon kuuluu olennaisesti myös konteksti eikä vain yksittäisiä kielen ilmiöitä. SF-teorian mukaan kieli on olemassa vain jonkinlaisessa ympäristössä, ja sitä käytetään ja tulkitaan aina suhteessa tilannekontekstiin, eli tilanteeseen, kielenkäyttäjiin ja ympäröiviin tapahtumiin (Luukka 2002: 98–99.) SF-kieliteorian mukaan kielenkäyttö on aina dialogista, ja monologiseksi katsottu teksti on aina suhteessa aiemmin puhuttuun sekä oletukseen tekstin vastaanottajasta (Bakhtin 1981: 32, 314). Halliday kuvaa kieltä *merkityspotentiaaliksi* korostaen kuulijan ja puhujan tulkintaa kielestä (Halliday 1973: 72).

Systemis-funktionaalissa kielitieteessä *funktiolla* tarkoitetaan kielen käyttötapoja (*uses of language*) (Halliday 1973: 38). Funktionaalinen lähestymistapa kielentutkimuksessa tutkii siis kielen käyttötapoja ja sitä, mitä kielellä halutaan saavuttaa (Halliday 1973: 7). Kykymme käyttää kieltä eri rekistereissä, eri konteksteissa ja eri käyttötarkoituksissa kertoo siitä, että kielen käytön eri funktiot on sisäänrakennettu kielen kapasiteettiin (Halliday 1973: 23). Funktionaalinen kieliteoria pureutuukin ajatukseen siitä, että kieli on muovaantunut vastaamaan niihin tarpeisiin, joita sillä haluamme saavuttaa (Halliday & Hasan 1989: 44).

Funktionaalisen lähestymistavan mukaan kielellä nähdään olevan kolmenlaisia metafunktioita, jotka ovat kukin rakentuneet tiettyä tarkoitusta varten. Metafunktiot ovat *ideationaalinen*, *interpersoonainen* ja *tekstuaalinen metafunktio* (Halliday & Hasan 1989: 44). Ideationaalinen metafunktio tulkitsee ja kuvaa ihmisen kokemusta, tekstuaalinen metafunktio jäsentee tekstiä sekä luo siihen koheesiota ja interpersoonainen metafunktio rakentaa sekä käsittelee ihmisten välistä vuorovaikutusta (Halliday & Matthiessen 2013: 29–30).

Tässä tutkimuksessa keskitytään SF-kielentutkimuksen kolmesta yhtäaikaista merkitystasosta vain interpersoonaiseen merkitykseen. Interpersoonaisella tasolla tarkastellaan sitä, kuinka sosiaalisia suhteita luodaan ja ylläpidetään kielen avulla ja kuinka kieltä käytetään silloin, kun suhtaudutaan omiin ja toisten sanomisiin (Shore 2012: 146–147). Shoren (2012) mukaan interpersoonaisen metafunktion analyysin ytimessä on eritoten modaalisuus: väite-, kysymys- ja käskylause sekä modus, modaaliset partikkelit ja kommenttiadverbiaalit (Shore 2012: 147).

2.3 Suhtautumisen teoria

Systemis-funktionaaliseen kielentutkimukseen perustuva suhtautumisen teoria on J.R. Martinin ja P.R.R. Whiten teoria, joka tarkastelee arvottavan ja affektiivisen kielenkäytön ilmiöitä. Suhtautumisen teoria tarkastelee tunteiden ja asennoitumisen välittymistä kielenkäytössä. (Martin & White 2005.) Lisäksi teoria on ammentanut näennäisesti monologisten tekstien interpersoonaisuudesta ja siitä, miten yksiaäniset tekstit eivät todellisuudessa ehkä ole yksiaänisiä (Martin & White 2005). Teoria myös tarkastelee tekstin retorisuutta ja sitä, kuinka tekstin kirjoittaja on vuorovaikutuksessa lukijan kanssa. (Martin & White 2005: 1.) Martinin ja Whiten (2005: 92) mukaan käytännössä kaikki kielenkäyttö on jollain tavalla asenteellista. Teoria soveltuu konkreettisten tekstien tarkasteluun ja mahdollistaa kirjoittajan ja lukijan suhteen rakentumisen tarkastelemista (Mikkonen 2010: 65).

Suhtautumisen teoria sopii tutkimukseeni podcastin evaluoivasta kielenkäytöstä juuri edellämainituista syistä. Tutkimuksessa on otettava huomioon

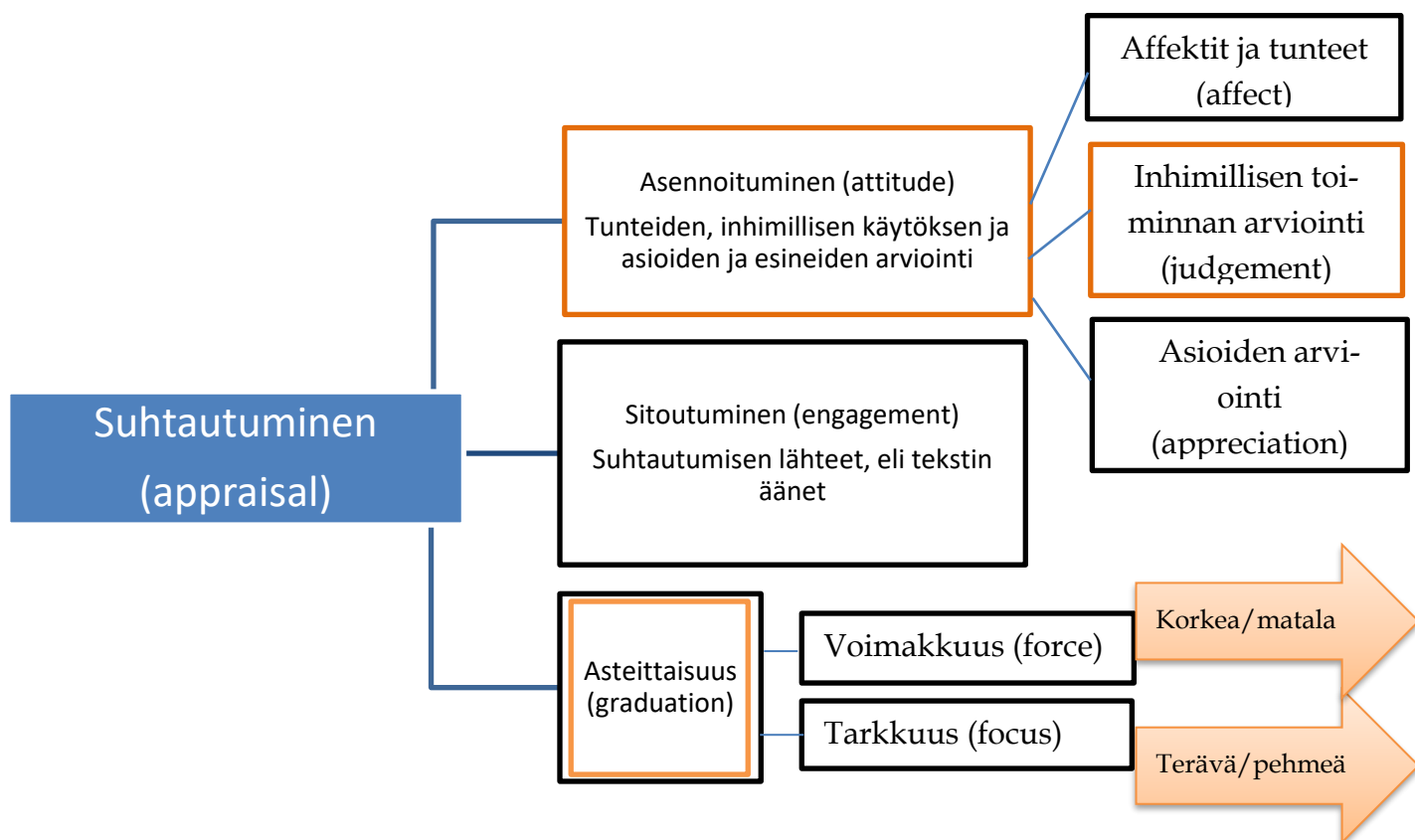
1) evaluoivan kielenkäytön kumpuaminen ihmisen tekemistä kielellisistä valinnoista
2) kielenkäyttö kontekstissaan ja 3) oletetusti yksiaänisten tekstien todellinen moniäänisyys.

Suhtautumisen teoria keskittyy asiayhteytensä merkitykseen ja retoriseen vaikutukseen, jolloin suhtautumista ei tarkastella minkään yksittäisen kieliopillisen kategorian kautta. Suhtautumista tekstissä voidaan tarkastella leksikaalisten ja syntaktisten keinojen muodostamana ilmiönä.

2.3.1 Suhtautumisen systeemi

Suhtautumisen teoria lähestyy tekstiä *systemisesti*. Teoria jakautuu kolmeen alasysteemiin, jotka jakautuvat vielä erikseen alaryhmiinsä (Martin & White 2005: 35). Alasysteemit ovat *asennoituminen (attitude)*, *sitoutuminen (engagement)* ja *asteittaisuus/intensiivisyys (graduation)* (Martin & White 2005). Kuviossa 1 on nähtävillä, miten suhtautumisen systeemin alasysteemit suhtautuvat toisiinsa.

Asennoitumisen alasysteemissä arvioidaan tunteita, inhimillistä käytöstä sekä asioita ja esineitä. Asennoitumisen alaryhmät jakaantuvat affektiin ja tunteisiin, inhimillisen toiminnan moraaliseen arviointiin (ihmiskeskeiset tekstit) ja semioottisten ja luonnollisten ilmiöiden arviointiin (asiakeskeiset tekstit) (Martin & White 35–37.) Katajamäki (2006: 3) tähdentää, että ihmiskeskeisiä tekstejä ovat ne, joissa kuvataan ja arvioidaan ihmisten toimintaa ja suhdetta muihin ihmisiin sekä kerrotaan tekijän tai puhujan omista toiminnoista. Asiakeskeisissä teksteissä arviointi tapahtuu asioiden ja tapahtumien kautta (Katajamäki 2006: 3). Sitoutumisen (*engagement*) alasysteemissä arvioidaan suhtautumisen lähteitä, ja asteittaisuuden (*graduation*) alasysteemissä huomio kiinnitetään arvioinnin voimakkuuteen ja tarkkuuteen. (Martin & White 2005: 35–37.)

KUVIO 1 Suhtautumisen teorian systeemi Martinia ja Whiteä (2005: 38) mukaillen

Tässä tutkimuksessa kielenkäyttöä luokitellaan asennoitumisen osasysteemin ja sen alaluokkien kautta. Tarkastelussa on erityisesti ihmisten arvottamisen (*judgement*) alaluokka, sillä tutkimuksessa tarkastellaan eritoten podcasteissa esiintyvää inhimillisen toiminnan arviointia. Lähtökohtana on, että podcasteissa evaluoiva kielenkäyttö kohdistuu inhimilliseen toimijaan. True crime -podcasteissa arvioinnin kohteena voi olla esimerkiksi rikollinen, sivullinen tai virkavallan edustaja.

Lisäksi tutkimuksessa käsitellään suhtautumisen intensiteettiä tarkastelemalla suhtautumista asteittaisuuden osasysteemin avulla. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten ja millä voimakkuudella puhujan suhtautumisen intensiteetti ilmaistaan.

2.3.2 Asennoituminen ja inhimillisen toiminnan arvottaminen

Asennoitumisen alaryhmät jakaantuvat tunteeseen (*affect*), inhimillisen toiminnan arvottamiseen (*judgement*) ja asioiden ja esineiden arviointiin (*appreciation*). Tässä tutkimuksessa keskiössä oleva inhimillisen toiminnan arvottaminen tarkastelee kielenkäyttöä, kun arvioidaan puhujan asenteita inhimillistä toimintaa kohtaan.

Tutkimuksessa tutkitaan, kuinka puhuja esimerkiksi ihailee, kritisoi, ylistää tai tuomitsee puheenalaisia henkilöitä.

Tutkimuksessa true crime -podcastien arvottavasta kielenkäytöstä on olennaista tarkastella juuri ihmistä ja inhimillistä toimintaa. Martin ja White (2005: 45) tiivistävät asian niin, että inhimillisen toiminnan arvioinnin voi nähdä institutionaalistuneina tunteina ja arvoina, jotka pätevät käyttäytymistä koskevien ehdotusten alueella. Arvotamme siis inhimillistä toimintaa suhteessa yhteisön sääntöihin, arvoihin ja normeihin.

Tutkittaessa kieltä inhimillisen toiminnan arvottamisen (myöh. arvottaminen) kautta keskitytään tarkastelemaan asenteita ihmisiä ja heidän toimintaansa kohtaan. Arvottamisen voi jakaa kahteen luokkaan. Sosiaalinen arvostus (*social esteem*) arvottaa normaaliutta (*normality*), kyvykkyyttä (*capacity*) ja määrätietoisuutta (*tenacity*). Sosiaalinen hyväksyntä (*social sanction*) arvottaa uskottavuutta (*veracity*) ja asiallisuutta (*propriety*). (Martin & White 2005: 52.) Martinin ja Whiten (2007: 52) mukaan sosiaalinen arvostus näkyy useimmiten suullisessa puheessa sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kun sen sijaan sosiaalinen hyväksyntä tapahtuu kirjallisissa yhteyksissä, kuten säännöissä, laeissa ja säädöksissä, ja niiden myötä yhteisön normeissa. Taulukko 1 on Martinin ja Whiten (2005: 53) taulukoista mukailtu ja suomennettu havainnollistus inhimillisen toiminnan arvottamisen resursseista. Käytän tässä tutkimuksessa suomenkielisinä vastineina inhimillisen toiminnan arvottamisen resursseille Inka Mikkosen (2010) väitöskirjassaan käyttämiä termejä.

Kuten Martin ja White (2005: 52) korostavat, arvottamisen tarkasteltavat leksikaaliset kohteet eivät ole absoluuttisia, vaan merkitykset voivat vaihdella asiayhteyden mukaan, kun kieltä tarkastellaan kontekstissa. Näin ollen Martinin ja Whiten esimerkkejä (2005: 53–55) ei voida suoraan soveltaa muussa tekstintutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa tekstin analyysiä lähestytään yllämainittujen ominaisuuksien mukaan, mutta kielellisten keinojen luokittelu määräytyy podcast-jaksojen perusteella. Myöskään arvotusten jako sosiaaliseen arvostukseen ja hyväksyntään ei ole mustavalkoista. Yleisesti ottaen sosiaalinen arvostus ihailee ja kritisoi, kun taas sosiaalinen hyväksyntä ylistää ja tuomitsee. Käytännössä tulkinta on kuitenkin tilannesidonnaista.

Tutkittaessa inhimillisen toiminnan arvottamista kielessä täytyy löydettyjä tuloksia luokitella arvottamisen resursseihin. Kaikkia resursseja tarkastellaan lisäksi positiivisen ja negatiivisen näkökulmasta, eli onko kieli ihailevaa vai kritisoivaa (*sosiaalinen arvostus*) vai ylistävää vai tuomitsevaa (*sosiaalinen hyväksyntä*). Katajamäki (2006: 5) huomauttaa, että on merkitsevää ottaa huomioon niin konteksti kuin tulkitsijan odotukset ja tieto tekstilajista sekä sen viestinnällisistä päämääristä, kun arvotetaan tekstin merkityksiä positiiviseksi tai negatiiviseksi. Esimerkiksi ironiset merkitykset aukeavat muiden tekstissä esiintyvien merkityksien tuella.

Katajamäen (2006: 6) mukaan arvottamista voi viestiä millä sanaluokalla tahansa, vaikka suhtautumista ilmaistaan tyypillisesti erityisesti adjektiivien avulla. Tämän tutkimuksen hypoteesina on, että suhtautumisen ilmaiseminen painottuu adjektiiveihin.

Inhimillisen toiminnan arvottamista tarkasteltaessa huomio kiinnittyy myös arvottamisen olomuotoon ja voimakkuuden asteeseen. Tässä tutkimuksessa sivutaan siis myös *asteittaisuuden* (*graduation*) alaryhmää, jonka avulla välitetään positiivisuuden ja negatiivisuuden voimakkuuden määrää ja tapaa. Asteittaisuuden alasyteemissä kiinnitetään huomiota arvioinnin voimakkuuteen ja tarkkuuteen (Martin & White 2005: 35–37). Asteittaisuus voidaan jakaa vielä kahteen alaryhmään, joista fokus (*focus*) tarkastelee sitä, missä määrin arvottaminen vastaa puheenalaisen asian prototyyppistä olomuotoa. Voimakkuus (*force*) sen sijaan ottaa kantaa arvottamisen intensiteetin asteeseen ja määrään. (Martin & White 2005: 137–149.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan podcasteissa esiintyvän suhtautumisen asteittaisuutta osoittamalla, milloin ja miten aineistossa käytetään asteittaisuutta lieventämään tai korostamaan suhtautumista. Esimerkiksi sanoessaan, että rikollinen oli *hyvin vihamielinen*, korostaa puhuja suhtautumisensa voimakkuutta intensiteettimääritteellä *hyvin*. Sen sijaan sanoessaan rikoksen olevan *tavallaan kylmäverinen* puhuja epämääräistää väitteen ehdottomuutta ja lieventää arvottamistaan varauksella *tavallaan*.

	INHIMILLISEN TOIMINNAN ARVOTTAMISEN RESURSSIT	POSITIIVINEN	NEGATIIVINEN
SOSIAALINEN ARVONANTO (social esteem) Onko kieli ihailevaa vai kritisoivaa?	NORMAALIUS (normality): Kuinka epätavallinen tai tavallinen joku on?	Onnekas, tavallinen, luonnollinen, tuttu, vakaa, muodikas	Epäonnekas, onneton, outo, erikoinen, eksentrisinen, arvaamaton
	KYVYKKYYS (capacity): Kuinka kykeneväinen henkilö on johonkin?	Voimakas, vankka, terve, kypsä, kokenut, nokkela, humoristinen, oivaltava, fiksu, lahjakas, tasapainoinen, järkevä, asiantunteva, taitava, oppinut, pätevä, menestynyt	Heikko, ovela, sairas, kehittymätön, lapsellinen, avuton, tylsä, kolkko, hidas, tyhmä, neuroottinen, naiivi, kokematon, typerä, tietämätön, epäpätevä, epäonnistunut
	MÄÄRÄTIETOISUUS (tenacity): Kuinka päättäväinen henkilö on?	Sisukas, rohkea, kärsivällinen, huolellinen, perusteellinen, väsymätön, sinnikäs, päättäväinen, luotettava, lojaali, joustava, mukautuva	Arka, kärsimätön, kiihkeä, hätäinen, oikukas, holtiton, epäluotettava, uskonon, epäjohtonmukainen, itsepäinen
SOSIAALINEN HYVÄKSYNTÄ (social sanction) Onko kieli ylistävää vai tuomitsevaa?	USKOTTAVUUS (veracity): Kuinka rehellinen henkilö on?	Totuudenmukainen, rehellinen, uskottava, avoin, vilpitön, suora, tahdikas	Epärehellinen, petollinen, valehteleva, manipuloiva, kavala
	ASIAL LISUUS, SÄÄDYLLISYYS (propriety): Henkilöä tarkastellaan suhteessa sosiaaliseen systeemiin ja sen normistoon.	Hyvä, eettinen, lainkuuliainen, reilu, ystävällinen, välittävä, vaatimaton, nöyrä, kohtelias, kunnioittava, antelias	Paha, moraaliton, ilkeä, epäreilu, tunneton, julma, turhamainen, hienosteleva, ylimielinen, tönkyä, epäkohtelias, epäkunnioittava, itsekesä, ahne saita

TAULUKKO 1

Inhimillisen toiminnan arvottamisen resurssit Martinia ja Whiteä (2005: 53) mukaillen

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

Tutkimuksen aineisto on kerätty kahdesta podcastista ja niiden yhteensä kahdeksasta jaksosta. Litteraatteja kerättiin yhteensä 141, joista analyysiin päätyi 41. Podcast-jaksot ovat pituudeltaan tyypillisesti 50–90 minuuttia. Kuunneltavaa tätä tutkimusta varten kertyi 475 minuuttia. Litteraatit ovat pidempiä kuin itse analysoitava kielenaines, jotta asiayhteys olisi helpommin tulkittavissa.

Tutkimuksessa käsiteltävät podcastit ovat *Jäljillä* ja *I Don't Like Mondays*. Molemmat ovat vakiintuneita suomalaisia true crime -aiheisiä podcasteja, joiden jaksoja on julkaistu säännöllisesti useamman vuoden ajan.

Suomen suosituimpiin rikospodcasteihin lukeutuvan *Jäljillä*-podcastin luoja, Tilda Laaksonen aloitti podcastinsa vuonna 2018, jolloin etenkin true crime -aiheisten podcastien kuuntelu oli Suomessa vähäistä. Laaksonen aloitti podcastinsa kuunneltuaan vastaavaa yhdysvaltalaisisältöä ajateltuaan true crime -podcastien kiinnostavan myös suomalaisia kuulijoita. Sittemmin Laaksonen on myös kirjoittanut kaksi true crime -aiheista kirjaa. Kuluneiden viiden vuoden aikana Laaksosen podcast-jaksoille on kertynyt yli 30 miljoonaa kuuntelukertaa. (Yleisradio 2023.) Aluksi *Jäljillä*-podcastin jaksot olivat vapaasti kuunneltavissa, mutta nykyään uudet jaksot tulevat maksulliseen Podme-palveluun kuunneltavaksi. Kerran kuussa Laaksonen julkaisee maksuttoman jakson vapailla kuuntelualustoilla.

I Don't Like Mondays -podcast on keväällä 2019 aloittanut true crime -podcast, jota julkaistaan tällä hetkellä pääsääntöisesti Spotifyssä, Podplayssä ja Applen podcast-sovelluksessa. Podcastin vanhoja jaksoja on kuunneltavissa myös muilla alustoilla. *I Don't Like Mondays* -podcastin pitäjä ei ole Laaksosen tapaan julkisuudessa, mutta suosituksen rikospodcastinsa lisäksi hän pitää myös toista podcastia. *Siitä on vaikea*

puhua -podcastissa ihmiset kertovat elämässään tapahtuneista vastoinkäymisistä ja traumatisoivista tapahtumista.

Tutkimus on rajattu niin, että prosodiset keinot jätetään tutkimuksen ulkopuolelle. Näin ollen aineisto on litteroitu puhekielisesti niin, että puhejakson aikana vaihtelevat ilmiöt, kuten puheen sävelkorkeus, äänen voimakkuus, puheen nopeus, artikulaation selkeys ja äänenlaatu, on jätetty merkitsemättä.

Aineisto on eriteltyä liitteessä 1, jossa on näkyvissä podcast-jaksojen olennaisimmat tiedot ja jaksotunnisteet. Kukin esimerkki on merkitty jaksotunnisteella.

3.2 Tutkimusprosessin kuvaus

Tässä diskurssianalyttisessä tekstintutkimuksessa true crime -podcastien suhtautuvasta kielenkäytöstä luokitellaan aineistoa suhtautumisen teorian luokittelun avulla. Koska tässä tutkimuksessa fokuksessa on inhimillisen toiminnan arviointi, käytetään aineiston luokitteluun Martinin ja Whiten inhimillisen toiminnan arvottamisen resursseja (Taulukko 1).

Kuuntelin podcast-jaksoja ja litteroin tekstiä havaitessani ihmisiin tai heidän toimintaansa kohdistuvaa arvottamista. Litteroituani esimerkit ryhdyin luokittelemaan niitä suhtautumisen kohteen ja suhtautumisen tavan perusteella. Luokiteltuani esimerkit aloin tarkastella niistä suhtautumisen kohteen ja lähteen sekä suhtautumisen tavan inhimillisen toiminnan resurssien näkökulmista. Lopuksi analysoin, millä kielellisillä keinoilla suhtautuminen esimerkeissä ilmenee.

Konkreettisesti analysoin tekstiä esimerkki esimerkiltä. Ensin tutkin, mitä tai ketä kohtaan suhtautuminen kohdistuu ja millainen puhujan suhtautuminen kohteeseen on. Sitten tarkastelin kielen tasolla, millä tavalla puhujan suhtautuminen ilmenee kussakin esimerkissä. Ryhmittelin havainnot samankaltaisuuden mukaan ja valitsin analyysiin kattavimmat esimerkit niin, ettei analyysiin tule turhaa toistoa.

Sitten ryhdyin tarkastelemaan kielen tasolla ilmiöitä, joilla suhtautuminen välittyy, poimimalla esimerkeistä ihmisiin ja inhimilliseen toimintaan kohdistuvat suhtautuvat sanat ja ilmaisut. Analysoin kussakin esimerkissä esiintyvää suhtautumista esimerkeillä eritellen niistä suhtautumista välittävät kielen ainekset kuten adjektiivit, tunne- ja vaikutelmaverbit ja retoriset keinot. Lopuksi analysoin asteittaisuutta tarkastelemalla suhtautumista vahvistavia tai lieventäviä kielen aineksia, kuten intensiteettimääritteitä ja adverbejä.

Analyysini rakentuu niin, että esittelen podcasteissa esiintyvää suhtautumista esimerkkien avulla suhtautumisen kohde kerrallaan. Tarkastelun alla olevat suhtautumisen kohteet ovat itse rikostapaus, uhri, rikollinen ja viranomainen. Analysoin esimerkkejä inhimillisen toiminnan arvottamisen resurssien avulla ja

määrittelen, keneen suhtautuminen kohdistuu ja minkä arvottamisen resurssin näkökulmasta. Arvioin sitä, suhtaudutaanko arvotuksen kohteeseen sosiaalisen arvostuksen vai sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta.

Esittelen ja analysoin podcasteissa esiintyvää suhtautumista esimerkein ja teen niiden pohjalta tutkimuksen aineistoon päteviä johtopäätöksiä. Lopuksi pohdin tutkimusprosessin haasteita ja mahdollista jatkotutkimusta aiheen ympäriltä.

3.3 Suhtautumista välittävät kielen keinot

Aineistoa läpikäydessäni olen kiinnittänyt huomiota niihin kielenaineisiin, jotka välittävät puhujan suhtautumista ihmistä ja inhimillistä toimintaa kohtaan. Havaitessani suhtautumista aineistoesimerkissä tarkastelin, millä kielenaineiksilla suhtautuminen välittyy. Kiinnitin huomiota erityisesti modaalisuuteen, adverbeihin ja partikkeleihin, verbeihin, substantiiveihin, adjektiiveihin ja retorisiin keinoihin.

Modaalisuudella ilmaistaan asiointilan todenmukaisuutta ja toteutumismahdollisuuksia. Modaalisuudella voidaan siis ilmaista, onko asia esimerkiksi mahdotonta, todennäköistä tai epätoivottavaa. Modaalisuus on siis suhtautumistakin voimakkaasti välittävä semanttinen alue. Modaalisuus voi välittyä esimerkiksi adverbeilla, partikkeleilla, verbeillä ja adjektiiveilla (VISK § 1551).

Suhtautuminen välittyy erityisen paljon erilaisilla partikkeleilla ja adverbeilla. Ison suomen kieliopin mukaan kommenttiadverbit ja -partikkelit, kuten *valitettavasti*, *onneksi* ja *epäilemättä* ovat lauseessa muita adverbeja irrallisempia. Ne eivät kommentoi olioita tai entiteettejä, vaan välittävät puhujan asennoitumista tai kantaa. Enimmäkseen kommenttiadverbit ja -partikkelit ovat adjektiivi- tai partisiippikantaisia stijohtoksia. (VISK § 667.) Fokuspartikkelit korostavat lauseen jotain osaa sekä korostettavan osan vaihtoehtoja. Tällaisia ovat esimerkiksi sanat *vain*, *enää*, *myös* ja *ainakin*. (VISK § 839.) Intensiteettimääritteet ilmaisevat puheenalaisen asian intensiteettiastetta eli sitä, missä määrin puheenalainen ominaisuus pätee asiantilaan. Intensiteettiä voidaan ilmaista esimerkiksi partikkeleilla, kuten *melko* ja *aika*, sekä genetiivisijaisilla sanoilla, kuten *suhteellisen* ja *melkoisen*. (VISK § 666.) Temporaalisuutta eli tilanteiden ja ajankohtien kestojen välisiä suhteita ilmaistaan sellaisilla adverbeilla ja partikkeleilla kuin *silloin*, *sitten*, *kun* ja *sen jälkeen* (VISK § 1122). Aikaa voidaan ilmaista myös kvanttoreilla. Kvanttorit ovat ajan ja määrän ilmauksia kuten *kaikki*, *koko ajan* ja *ei ikinä* (VISK § 1721). Kvanttoripronomit kuten *joku*, *mikään*, *mikä vain* ja *moni* ilmaisevat jotakin tarkoitettujen joukon suuruudesta (VISK § 740). Kvanttoripronomineilla voidaan siis ilmaista summittaista määrää: *moni ihminen* ~ *kaikki ihmiset* ~ *muutama ihminen*.

Suhtautuminen ilmenee myös verbeillä, kuten välttämättömyyttä ja pakkoa ilmaisevalla modaaliverbillä *joutua*. Tämä dynaaminen modaali-ilmaus on

implikatiivinen, eli myöntölauseessa se implikoi asiointilan toteutuvan, mutta kieltolauseessa asiointila implikoidaan ei-toteutuvaksi. Modaaliverbi *joutua* voi esiintyä myös toisen modaaliverbin alaisena. Näin ollen se voidaan tulkita myös deonttisesti, eli puhujan tahdon tai puheyhteisön normien näkökulmasta. (VISK § 1577.) Modaaliverbi *joutua* voi esiintyä myös tilanmuutosmuottien yhteydessä. Tilanmuutosmuoteilla ilmaistaan muutosta tai kasvua (jostakin) joksikin (VISK § 481). Tunneverbit, kuten *rakastaa*, *suuttua*, *surra* ja *ujostuttaa*, ilmaisevat subjektin tai objektin tarkoitteen kokemaan tunnetta (VISK 2008).

Sekä substantiivit että adjektiivit voivat ilmaista ominaisuutta; ne vain luonnehtivat sitä eri tavoin (VISK § 602). Substantiiveilla voi olla adjektiivinomaista käyttöä, mutta substantiiveihin voi itsessään sisältyä negatiivisia merkityksiä, kuten substantiiveihin *murhaaja* ja *orja*. Adjektiivi toimii tyypillisesti substantiivin kongruoivana etumääritteenä (*julma seksuaaliväkivalta*), mutta adjektiivilauseke voi toimia myös predikatiivina (*väkivalta oli äärimmäistä ja kuuluvaa*). Adjektiivi saa ajoittain myös genetii-vitädennyksen (*sanoin kuvaamattoman hirveä*). Tekstissä olion tai entiteetin kuvailuun voi käyttää adjektiivin sijasta partisiippeja, jotka ovat nominin tavoin taipuvia infiniittimuotoja (VISK § 521). VA-partisiippi voi toimia adjektiivin tavoin adjektiivistuneena partisiippina.

Asiantilojen korostamisessa voidaan käyttää myös muita kielellisiä keinoja, kuten toistoa, ironiaa ja referointia. Vaikka referointi tarkoittaa aiemmin esitetyn tekstin liittämistä oman tekstin osaksi niin, että lainattu teksti on erotettavista omasta tekstistä (VISK § 1457), referointia voi käyttää myös dramatisointikeinona kerronnan lomassa kuvitteellisilla repliikeillä (VISK § 1490). Ironia on kontekstisidonnainen kielen ilmiö, jolla usein välitetään peiteltyä ivaa tai sanotun ja tarkoitetun välistä ristiriitaa. Ironia on epäsuoraa, verhoiltua pilkkaa, kritiikkiä tai kyseenalaistamista. (Muukkonen 2021.)

4 SUHTAUTUMISEN ILMENEMINEN TRUE CRIME - PODCASTEISSA

Faircloughin (1995) mukaan kaikki tekstit ovat yhdistelmiä eksplisiittisistä ja implisiittisistä merkityksistä. Eksplisiittiset merkitykset ovat niitä, jotka tekstissä sanotaan suoraan, ja implisiittiset merkitykset täytyy tulkita alkuoletusten ja asiayhteyden avulla. Olennaista on myös se, kuinka alkuoletukset asemoivat tekstin vastaanottajaa suhteessa tekstiin, sillä tekstissä oletetaan vastaanottajan jakavan tiettyjä oletuksia tekstin lähteen kanssa. (Fairclough 1995: 140.) Myös true crime -podcastien kieltä tarkastellessa on kiinnitettävä huomiota tekstien implisiittisyyteen ja eksplisiittisyyteen. On huomionarvoista, välittyvätkö merkitykset suoraan ilmaistuna vai tuleeko merkitykset tulkita tekstin muusta kontekstista.

True crime -podcasteja tarkasteltaessa ja analysoitaessa on myös muistettava tekstin luojan ääni merkityksien rakentumisessa. Niin kuin Fairclough (1995) toteaa, tekstien tuottajat luovat todellisuudesta omia muunnelmiaan, joihin vaikuttavat heidän oma yhteiskunnallinen asemansa, etunsa ja päämääränsä (Fairclough 1995: 136). Vaikka true crime -podcastit rakentuvat yleensä eri medioiden julkaisemien tekstien pohjalta, podcastaaja tekee jaksoa koostaessaan valintoja, jotka muovaavat jaksojen todellisuutta väistämättä podcastaajan oman taustan, arvojen ja alkuoletusten perusteella.

Luvussa 4.1 käsittelen rikostapauksiin kohdistuvaa suhtautumista yleisesti, mutta en analysoi rikoksiin kohdistuvaa suhtautumista teorian avulla, sillä inhimillisen toiminnan arvioinnin analyysi ei sovellu asiakeskeisten tekstien analyysiin. Analyysin luvuissa 4.2–4.4 suhtautumisen kohde on merkitty kapiteelein analyysin tulokinnan helpottamiseksi. Esimerkeissä suhtautuva kieli on kursivoitu ja asteittaisuus on lisäksi alleviivattu.

4.1 Suhtautuminen rikokseen

On tyypillistä, että true crime -podcastien jaksojen alussa podcastaaja johdattelee kuulijan tapauksen pariin kommentoimalla jakson tarinaa ensin yleisesti. Tällöin puhuja saattaa osoittaa suhtautumisensa kyseisen jakson tapahtumiin ilman, että suoraan arvottaa ketään tapauksen yksittäistä henkilöä. Puhuja voi myös kommentoida itse rikosta tapahtumana tai rikosta rikoksen tekijän kautta. Rikoksella on aina tekijä, joten vaikka rikosta arvotetaan, arvottamiseen liittyy aina rikollisen ulottuvuus.

Esimerkissä 1 on nähtävillä tällaista yleisesti jakson tarinaa kommentoivaa kuvailua, jossa suhtautuminen ei vielä kohdistu kehenkään tiettyyn henkilöön. Esimerkissä puhuja kuvailee jakson aihetta kuvailemalla tapauksen hänessä aiheuttamia tuntemuksia. Suhtautuminen jakson aiheena olevaan rikokseen osoitetaan adjektiiveilla *huono, julma* ja *kylmäverinen*.

- (1) Tän kerran aihe on mun mielestä tosi hyvä esimerkki siitä, että rikos voi olla *tosi julma* ja *tavallaan kylmäverinen*, vaikka siihen ei liittyisi ainakaan niin keskeisesti mitään *raakaa väkivaltaa tai muita tällasia yksityiskohtia*. Jostain syystä tän jakson aihe kolahti jotenkin tosi kovaa ja *tästä tuli jotenkin poikkeuksellisen huono filis*. (P1/B)

Puhuja käyttää intensiteettimääritettä *tosi* määrittelemään sitä, missä määrin puheenalainen ominaisuus *julma* pätee, ja korostaa sillä julmuuden voimakkuutta. Ilmauksella *poikkeuksellinen* puhuja korostaa tapauksesta tulleen huonon tunteen voimakkuutta. Varauksella *tavallaan (kylmäverinen)* puhuja ilmaisee, että kuvailu *kylmäverinen* ei täysin sovellu sellaisen rikoksen kuvailuun, jossa ei ole *raakaa väkivaltaa tai muita tällasia yksityiskohtia*. Varauksella *tavallaan* siis epämääräistetään väitteen ehdottomuutta.

Esimerkissä 2 puhuja suhtautuu jaksossa käsiteltävään tarinaan käyttämällä negatiivisia adjektiiveja *brutaali* ja *shokeeraava*. Puhuja vahvistaa eksplisiittistä suhtautumista intensiteettimääritteellä *niin: niin brutaali ja shokeeraava*. Lisäksi puhuja korostaa suhtautumisensa ilmaisua sanomalla, ettei ollut edes varma, voiko jaksoa tarinan luonteen takia tehdä. Esimerkissä 2 ilmenee julkilausuttu normi siitä, että true crime -genressä aiheita tulee käsitellä *uhreja kunnioittavalla tavalla*.

- (2) Tällä kertaa mä kerron teille tarinan, joka on *niin brutaali ja shokeeraava*, että *mietin pitkään, onko tätä jaksoa edes mahdollista tehdä järkevällä ja uhreja kunnioittavalla tavalla*. (P2/F)

Esimerkissä 3 suhtautuminen kohdistuu rikostapaukseen rikollisen kautta. Vaikka puhuja viittaakin rikolliseen puhuessaan tapauksesta, suhtautuminen kohdistuu ainakin näennäisesti itse rikostapaukseen. Esimerkissä 3 ei kuitenkaan voida täysin erottaa suhtautumista rikoksen ja rikollisen välillä. Puhuja suhtautuu käsiteltävään tapaukseen arvottaen sitä negatiivisesti rankaksi, kuvottavaksi ja järkyttäväksi. Puhuja käyttää adjektiivia *rankka* kuvaamaan tapausta. Lisäksi puhuja käyttää tunneverbiä *järkyttää* kuvaamaan suhtautumistaan tapaukseen ja itse rikolliseen.

- (3) Tänään me käsitellään Robert Berdellan rikoksia. Ja te, jotka tiedätte, mitä hän teki, *varmaan jo tunnette vatsanpohjassa sellasen kuvotuksen tunteen, koska tää on rankka tapaus*. Joten tän jakson kohdalla mä annan sisältövaroituksena sellaisen yleisen varoituksen. Mä voin sanoa, että en oo hirveen herkkä enää tässä vaiheessa luettuani kaikenlaisista true crime -tapauksista, mutta Robert Berdellan tapaus on sellanen, *joka järkytti mua ja järkyttää joka kerta*, kun luen yksityiskohtia siitä, mitä hän uhreilleen teki. Eli tää on *vahva varoitus*. (P2/F)

Esimerkissä 4 puhuja kuvailee tapausta adjektiiveilla *äärimmäisen raaka* kertoessaan tarinan olevan täynnä *äärimmäisen raakoja* yksityiskohtia. Ilmaisun edusosa *äärimmäinen* toimii esimerkissä vahvistamassa adjektiivia *raaka*. Lisäksi puhuja kertoo tapauksen yksityiskohtien olevan *kuvottavia*.

- (4) Ja mä uskon että tälle on ehkä parikin syytä. Ensinnäkin Robert Berdellan tarina on täynnä *äärimmäisen raakoja* yksityiskohtia, joita monissa lehdissä ei esimerkiksi 80-luvulla edes pystytty tai haluttu painamaan lehteen. Nää yksityiskohdat ovat niin *kuvottavia*, että ihmiset eivät yksinkertaisesti halunneet kuulla niistä. (P2/F)

Tosielämän rikoksia käsittelevissä podcasteissa puhuja suhtautuu tapauksiin yksinomaan negatiivisesti. Tapauksia ja niiden yksityiskohtia kuvaillaan sellaisilla adjektiiveilla kuten *brutaali*, *shokeeraava*, *traaginen*, *äärimmäisen raaka* ja *kuvottava*. Lisäksi tapauksesta puhuttaessa käytetään tunneverbiä *järkyttää*, jolla ilmaistaan tapauksen järkyttävyyttä. Intensiteettiä puhuja ilmaisee adjektiiveilla, varauksilla ja intensiteettimääritteillä.

4.2 Suhtautuminen rikolliseen

True crime -podcasteissa rikollisiin suhtaudutaan huomattavan paljon negatiivisesti arvottamalla heitä ja heidän toimintaansa sosiaalisen arvostuksen ja sosiaalisen hyväksynnän näkökulmista. Osa arvottamisista osoitetaan eksplisiittisesti jonkun muun

tahon sanoiksi referoivilla rakenteilla, osa sen sijaan vaikuttaa enemmän podcastaajan itsensä ilmaisemilta arvottamisilta.

Esimerkissä 5 kuvataan tapauksen rikollista ja valmistellaan kuulijaa siihen, että rikollinen tulee tekemään jaksossa jotain pahaa. Esimerkissä rikollisen asiallisuutta arvotetaan negatiivisesti vihamieliseksi ja poliisivastaiseksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta.

- (5) BRENDAN tutut on sanonut, että hän oli muun muassa *hyvin vihamielinen poliiseja kohtaan*, ja hän oli maininnut joskus *haluavansa ampua poliisin*. Hän oli myös sanonut, että *haluaisi tehdä joskus jotain suurta, jonka takia hän pääsisi televisioon, ja puhui myös usein aseista*. Eli tää tyttö on periaatteessa ollut *yksi iso varoitusmerkki* siitä, että *jotain pahaa tulee tapahtumaan*. (P2/H)

Esimerkissä 5 puhuja kertoo eksplisiittisesti rikollisen olleen poliisivastainen. Puhuja myös viittaa rikollisen uhkaavuuteen implisiittisesti sanomalla rikollisen halunneen *päästä televisioon tekemällä jotain suurta, puhuneen aseista ja olleen yksi iso varoitusmerkki*. Esimerkissä 5 suhtautuminen ilmenee adjektiiveilla (*vihamielinen, paha*), verbeillä (*haluavansa ampua*) ja substantiiveilla (*varoitusmerkki*). Adverbilla *hyvin* (*vihamielinen*) ja määritteellä *yksi iso* (*varoitusmerkki*) puhuja vahvistaa suhtautumisensa intensiteettiä. Esimerkin 5 alkuosan puhujaksi kerrotaan *Brendan tutut*, kun taas esimerkin viimeinen virke voidaan tulkita podcastin puhujan kommentoinniksi.

Tyypillisesti jaksojen alussa tapauksia alustettaessa rikollisia kuvaillaan niin positiivisesti kuin negatiivisestikin. Näin tapahtuu esimerkeissä 6 ja 7. Esimerkissä 6 taustoitetaan rikollisen olemusta naapuruston ja paikallisten näkökulmasta.

- (6) Naapurustossaan ROBERT tunnettiin *hieman erikoisena* tyyppinä. Hän oli *jollain tasolla vähän sellanen yleinen vitsikin*. *Se outo tyyppi, joka myy pääkalloja kirpputorilla*. Mutta hänestä *kuitenkin yleisesti ottaen pidettiin*. Robertia kuvailtiin *ystävälliseksi ja avuliaaksi*. Hän oli *aktiivisesti mukana naapuruston toiminnassa*, kuten turvallisuutta ylläpitävien katu-partioiden järjestämisessä. (P2/F)

Esimerkissä 6 Robertin normaaliutta arvotetaan negatiivisesti sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta erikoiseksi ja oudoksi. Kuvailut *hieman erikoinen tyyppi* ja *se outo tyyppi, joka myy pääkalloja kirpputorilla* ilmaisevat suoraan podcastaajan suhtautumista rikollisen normaaliuteen. Vaikka kuulija ei vielä tässä kohtaa jaksoa tiedä varmasti, onko Robert jakson rikollinen vai kenties uhri, voi normaaliuden arvottaminen negatiivisesti indikoida tiedon kuulijalle, sillä negatiivinen suhtautuminen uhrien luonteenpiirteisiin ei ole kovin tyyppillistä. Tulkinta riippuu kuitenkin aina tulkitsijasta.

Negatiivisen normaaliuden arvottamisen lisäksi rikollista kuvaillaan esimerkiksi 6 *kuitenkin pidetyksi, ystäväälliseksi ja avuliaaksi*. Rikollisen asiallisuutta siis arvotetaan positiivisesti sosiaalisen hyväksynnän kautta positiivisilla adjektiiveilla. Lisäksi rikollisen kerrotaan olleen mukana naapuruston turvallisuuden lisäämisessä, mikä implisiittisesti osoittaa rikollisella olevan myös hyviä ominaisuuksia. Myöntöä vahvistavalla adverbilla *kuitenkin* puhuja korostaa, että *siitä huolimatta*, että rikollinen oli outo, hänestä pidettiin. Esimerkissä outous ja erikoisuus arvotetaan siis negatiivisesti. Puhuja kuitenkin lieventää negatiivisia arviointeja sanomalla Robertin olevan *hieman (erikoinen), jollain tasolla vähän (yleinen vitsi)*. Lisäksi puhuja vahvistaa positiivista arvotusta Robertin kyvykkyydestä sanomalla hänen olleen *aktiivisesti (mukana naapuruston toiminnassa)*.

Myös esimerkissä 7 rikollista kuvaillaan tapausta alustettaessa niin negatiivisesti kuin positiivisestikin. Esimerkissä 7 arvottaminen ilmaistaan adjektiiveilla.

- (7) RILEYÄ on kuvailtu *vähän nörttimäiseksi*, ja joidenkin kavereidensa mukaan Riley *ei olisi todennäköisesti ollut niin suosittu* oppilas koulussa, ellei hän olisi ollut koulun jalkapallojoukkueessa. Riley oli luonteeltaan *hiljainen*, ja hän oli kiinnostunut pelaamisesta ja esimerkiksi Star Warsista. Hän oli myös *aktiivinen kirkossa*, jossa hän osallistui erilaisiin nuorille tarkoitettuihin aktiviteetteihin. Emmen vanhempien mukaan Riley *vaikutti mukavalta ja kunnolliselta*, eikä heillä ollut mitään sitä vastaan, että Emma ja Riley seurustelivat. (P1/A)

Esimerkissä 7 rikollisen normaaliutta arvotetaan negatiivisesti epäsosiaalisesti sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta kutsumalla häntä *nörttimäiseksi ja hiljaiseksi*. Kuten esimerkissä 6, myös esimerkissä 7 rikolliseen liitetään myös positiivisia ominaisuuksia. Rikollista arvotetaan positiivisesti sekä kyvykkyyden että asiallisuuden näkökulmista. Riley oli *aktiivinen kirkossa* ja *vaikutti mukavalta ja kunnolliselta*. Puhujan suhtautumista lieventämässä ovat adverbit *hyvin, todennäköisesti ja vähän* sekä vaikutelma-verbi *vaikutti*.

Myös esimerkissä 8 rikollista arvotetaan sekä positiivisesti että negatiivisesti. Esimerkissä osoitetaan rikollisen ristiriitaisuus rinnastamalla rikollisen positiivinen ja negatiivinen toiminta keskenään.

- (8) Saman päivän aikana HÄN saattoi olla *yhtä hymyä* ja *jopa osoittaa hellyyttä* Sanfordia kohtaan, mutta iltaan mennessä hänen ilmeensä oli muuttunut *kylmäksi ja raivokkaaksi*, ja Sanford *joutuisi taas kokemaan ääretöntä väkivaltaa* kana-aitauksen varjoissa. Mutta täälläkin oli vasta *alkua hirveyksille*, joita tilalla vielä tapahtuisi. (P2/E)

Idiomeilla *olla yhtä hymyä* ja *osoittaa hellyyttä* puhuja osoittaa implisiittisesti rikollisen kykenevän inhimilliseen kanssakäymiseen. Implisiittinen metafora *iltaan mennessä*

hänen ilmeensä oli muuttunut kylmäksi ja raivokkaaksi kuvailee kuitenkin adjektiiveilla *kylmä* ja *raivokas* rikollisen pahuutta ja todellista luonnetta. Esimerkissä 8 puhuja siis osoittaa rikollisen toimivan epärationaalisesti ja arvottaa hänen uskottavuutensa negatiivisesti petolliseksi ja määrätietoisuutensa epäluotettavaksi.

(9) Jessie huomasi myös heti, että GORDON oli *todella väkivaltainen mies*. (P2/E)

Esimerkissä 9 suhtautuminen on hyvin eksplisiittistä. Puhuja arvottaa rikollisen asiallisuuden negatiivisesti väkivaltaiseksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta käyttämällä adjektiivia *väkivaltainen*. Puhuja myös vahvistaa suhtautumisensa intensiteettiä käyttämällä intensiteettimääritettä *todella (väkivaltainen)* korostamaan rikollisen väkivaltaisuutta.

Esimerkissä 10 puhuja arvottaa rikollisen asiallisuuden sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta pahaksi ja suhtautuu häneen negatiivisesti kutsumalla häntä *kylmäveriseksi murhaajaksi*.

(10) Jessie kuunteli veljensä tarinaa silmät pyöreinä. Ja mitä enemmän hän kuuli, sitä enemmän hänkin pelkäsi, koska hän oli samalla tilalla SETÄNSÄ kanssa, jonka hän nyt tiesi olevan *kylmäverinen murhaaja*. (P2/E)

Adjektiivilla *kylmäverinen* puhuja ilmaisee rikollisen olevan kylmähermoinen tai häikäilemätön (ks. KS 2022). Käyttämällä predikatiivina toimivaa substantiivilauseketta *murhaaja* puhuja myös korostaa rikollisen pahuutta. Murha on kuolemantuottamuksesta vakavin, joten käyttämällä sanaa *murhaaja* puhuja osoittaa tuomitsevansa rikollisen teot voimakkaasti.

Esimerkissä 11 podcastin pitäjä käyttää adjektiiveja ilmaistakseen suhtautumistaan rikollisen uskottavuuteen ja arvottaakseen rikollisen määrätietoisuutta *epäluotettavaksi* ja asiallisuutta *vaaralliseksi, ylimieliseksi ja kontrollinhaluiseksi*.

(11) Mutta kun nää nuoret lähtivät ROBERTIN talolta, he eivät enää pitäneet mieheen yhteyttä ja saattoivat jopa varoittaa muita menemästä hänen luokseen, joka ehkä kertoo siitä, että hän ei ollut *mikään luotettava isähammo*, vaan *ylimielinen ja kontrollinhaluinen mies*, joka käytti hyväkseen nuoria miehiä. (P2/F)

Esimerkissä 11 intensiteettimääritteenä toimii kieltohakuinen kvanttoripronomini *mikään*, joka korostaa rikollisen olevan mahdollisimman kaukana *luotettavasta*

isähahmosta. Pronomini *mikään* ilmaisee, että joukko, johon pronomini viittaa, on tyhjä (VISK § 757). Puhuja siis kuvailee rikollista ilmaisemalla, mitä rikollinen ei edusta.

Esimerkissä 12 rikollisen uskottavuutta arvotetaan sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta negatiivisesti kavalaksi tai petolliseksi. Esimerkissä puhutaan tapauksen varsinaisen rikollisen äidistä, joka syyllistyi itsekin rikokseen jakson tarinassa.

(12) Mutta kuten poikansakin, SARAH LOUISA oli *hyvin epäluotettava* kertoja, eikä mikään muu ollut hänen kohdallaan varmaa kuin se, että hän *tekisi* mitä vain poikansa puolesta. (P2/E)

Sanomalla *eikä mikään muu ollut hänen kohdallaan varmaa kuin se, että hän tekisi mitä vain poikansa puolesta*, ilmaisee esimerkin 12 puhuja arvottavan rikollisen myös negatiivisesti keinoja kaihtamattomaksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta.

Vaikka rikolliseen suhtaudutaan pääsääntöisesti pahana ja hänen tekoihinsa anteeksiantamattomina, rikolliseen suhtaudutaan myös ymmärtäväisesti. Esimerkin 13 rikollinen Andrea surmasi viisi lastaan, mutta lopulta hänen tuomionsa kumottiin mielenterveysyihin vedoten. Podcastin puhuja suhtautuu Andreaan uhrina ja arvottaa hänen kyvykkyytensä negatiivisesti sairaaksi ja heikoksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Arvotus tapahtuu sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti. Vaikka arvotus on negatiivista, podcastaaja ei pidä häntä pahana. Podcastaaja käyttää Andreaa esimerkkinä siitä, mitä tapahtuu, kun sairas ihminen ei saa tarvitsemaansa apua.

Vaikka näennäisesti tapauksessa suhtaudutaan Andreaan, niin sanottu oikea syyllinen on puhujan mielestä ne olosuhteet, joiden myötä lasten murhaan päädyttiin.

(13) Ja ANDREA *todella* on *elävä esimerkki* siitä, että tästä asiasta pitää puhua. Koska *monta monta* kertoo tää nainen päästettiin kotiin, vaikka hän *selkeästi* yhä oireili, ja jos tää tila oltais otettu vakavasti ja nähty, että hän on riski omille lapsilleen, *ehkä* näin ei olisi tapahtunut. George Parnham on aina sanonut, että hänen mielestään tässä tapauksessa oli kuusi *uhria* ja yksi heistä on Andrea itse. (P2/G)

Esimerkissä 13 puhuja syyttää implisiittisesti Andreaa hoitanutta tahoja. Puhuja arvottaa rikollisen sijasta Andreaa hoitaneen tahon määrätietoisuutta negatiivisesti huolimattomaksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Puhuja korostaa suhtautumistaan adverbilla *selkeästi* ja toistamalla sanaa *monta* retorisenä keinona korostamaan, että hoitotahon virhe kävi useammankin kerran. Modaalisella partikkelilla *ehkä* puhuja arvioi rikoksen todennäköisyyttä, mikäli Andreaa hoitanut taho olisi hoitanut tehtävänsä kunnolla. Esimerkissä 13 puhuja osoittaa myös ymmärryksensä Andreaa kohtaan korostamalla mielenterveysaiheiden näkyväksi tekemistä käyttämällä idiomia *elävä esimerkki*: *Andrea todella on elävä esimerkki siitä, että tästä asiasta pitää puhua*. Puhuja siis arvottaa Andreaan kyvykkyyttä sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta

negatiivisesti sairaaksi, mutta ei kuitenkaan tuomitse Andreaa sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta pahaksi tai julmaksi.

- (14) *On selvää*, että ANDREAA ei olis *koskaan* saanut jättää yksin lastensa kanssa, ja tästä ammatilaisetkin olivat jo aikoinaan samaa mieltä. Mutta asiat menivät vikaan jo kauan ennen sitä. Andrea sanoi monta kertaa pelkäävänsä satuttavansa lapsiaan. *Mike Woronieckin* opetukset laittoivat tiettyjä ajatuksia Andrean päähän, joilla oli tässä tilanteessa kohtalokkaat seuraukset. Mutta Andrea oli jo valmiiksi hyvin *sairas*, ja hänen suvussa oli pitkä historia mielenterveysongelmissa. (P2/G)

Esimerkissä 14 puhuja jatkaa myötätunnon osoittamista rikollista (Andreaa) kohtaan listaamalla asioita, jotka ovat vaikuttaneet rikoksen tapahtumiseen. Lisäksi puhuja syyttää jälleen Andrean sijasta toista tahoja Andrean tekoihin johtaneista olosuhteista. Myös tässä esimerkissä puhuja arvottaa rikollisen kyvykkyyttä sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta sairaaksi ja näin osoittaa Andrean syyntakeettomaksi tekemiinsä tekoihin.

Eksplisiittinen suhtautuminen esimerkissä 14 mainittuihin tahoihin ilmenee monimuotoisesti esimerkiksi verbiliitolla (*ei olisi saanut jättää yksin*), adjektiiveilla (*sairas*), idiomeilla (*mennä vikaan*, *kohtalokkaat seuraukset*) ja metaforalla (*laittaa ajatuksia päähän*). Suhtautumisen intensiteettiä vahvistetaan ilmaisulla *on selvää*, adverbilla *hyvin*, kieltohakisella temporaalisuutta ilmaisevalla elementillä *koskaan* ja niin ikään temporaalisuutta ilmaisevalla partikkelilla *jo*.

- (15) Kaiken kaikkiaan tää tapaus on jäänyt ainakin mun mieleen todella selvästi juuri tän *traagisuuden* takia. Itse ammuskelun lisäksi tässä on *niin surullista tuo Brendan lapsuus* ja se, kuinka *kipeästi hän olis tarvinnut apua ongelmiinsa*, mutta ei sitä sitten kuitenkaan saanut, ja *sen takia hänen oman elämänsä lisäksi monta muutakin elämää meni pilalle*. Ja yhtään hänen tekoaan *vähättelettä* mun silmissä Brendan isä oli myös olennainen osa tätä *kamalaa tekoa*. Loppujen lopuksi ilman sitä joululahjaksi ostettua kivääriä näin suuren skaalan katastrofia ei välttämättä olis tapahtunut. (P2/H)

Myös esimerkissä 15 tapauksen rikollista kohtaan osoitetaan myötätuntoa ja hänen kyvykkyytensä arvotetaan negatiivisesti heikoksi tai avuntarpeessa olevaksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Myös tässä esimerkissä syytetään tapauksen rikollisen sijaan jotain toista tahoja rikoksesta.

Vaikka puhuja huomioi rikollisen omankin osallisuuden jakson rikokseen, esimerkissä 15 arvotuksen alaisena on ennen kaikkea rikollisen lähipiiriin kuuluva henkilö. Puhuja arvottaa rikollisen isän kyvykkyyttä huoltajuuteen negatiivisesti sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Arvottaminen ilmenee adjektiiveilla ja adverbilla: puhuja kutsuu tapausta *traagiseksi* ja Brendan lapsuutta *surulliseksi* sekä sanoo Brendan tarpeen *kipeästi* apua ongelmiinsa. Näillä puhuja viittaa implisiittisesti ehkä

siihen, että Brendan isä ei ollut oikealla tavalla hänen elämässään läsnä. Puhuja ilmaisee suhtautumisena Brendan isään hyvin eksplisiittisesti ja myös arvelee, ettei rikosta olisi välttämättä tapahtunut ilman isän Brendalle ostamaa kivääriä. Suhtautumisen intensiteettiä puhuja vahvistaa intensiteettimääritteellä *niin: niin surullista tuo Brendan lapsuus*.

Ajoittain puhuja ilmaisee myös rikollisen omaa suhtautumistaan itseensä. Tämä näkyy esimerkeissä 16 ja 17.

(16) ANDREA pystyi muodostamaan vain noin 3–4 sanan lauseita. Ja sinä päivänä ainut lause, jonka hän sai muodostettua, oli *sydäntäsärkevä: "En ole hyvä äiti."* (P2/G)

(17) 56.26 DENISE ei itse todistanut oikeudessa, mutta sai käsittelyn päätteeksi pitää lyhyen puheenvuoron, jossa *hän sanoi olevansa syyllinen joihinkin arveluttaviin asioihin, mutta ei mihinkään laittomaan*. Ilmeisesti tällä hän tarkoitti sitä, että oli mennyt Miken kuoltua naimisiin tämän parhaan ystävän kanssa. Oikeudenkäynnissä nousi moneen kertaan esille se, että Denise oli tarkka imagostaan ja siitä, että avioero ei sopinut hänen moraalinsa. Mä oon kuullut tän perustelun ennenkin samantapaisissa jutuissa, ja *pitää ihmetellä, että millanen moraalilla on sellainen, johon ei sovi avioero, mutta murha ja pieni vakuutuspetos siihen sivuun kyllä sopii*. (P1/B)

Esimerkissä 16 puhuja suhtautuu rikollisen kommenttiin itsestään tunneperusteisesti kutsumalla sitä *sydäntäsärkeväksi*. Huomio kiinnittyy kuitenkin kommenttiin, jonka rikollinen sanoo itsestään: *En ole hyvä äiti*. Tällä rikollinen suhtautuu itseensä pettyneesti arvottaen omaa kyvykkyyttään äitiydessä negatiivisesti huonoksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta.

Myös esimerkissä 17 rikollinen suhtautuu itseensä myöntämällä *olevansa syyllinen joihinkin arveluttaviin asioihin, mutta ei mihinkään laittomaan*. Rikollinen siis arvottaa asiallisuuttaan sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta syylliseksi. Kieltohakuisella kvanttoripronominilla *mihinkään (littomaan)* korostetaan, että syyllisyys koskettaa vain arveluttavia asioita – ei laittomia. Podcastin puhuja sen sijaan arvottaa rikollisen asiallisuutta moraalittomaksi sanomalla *pitää ihmetellä, että millanen moraalilla on sellainen, johon ei sovi avioero, mutta murha ja pieni vakuutuspetos siihen sivuun kyllä sopii*. Puhuja siis käyttää retorisia keinoja korostamaan suhtautumistaan rinnastaessaan rikoksen avioeroon.

Vaikka pääsääntöisesti rikollinen edustaa true crime -podcasteissa pahaa, suhtautumisen kirjo on rikollista kohtaan tätä moninaisempi. Rikollista voidaan yrittää ymmärtää esimerkiksi vaikean lapsuuden takia, tai rikollista voidaan kohdella uhrina, jonka olosuhteet ovat pakottaneet rikolliseen toimintaan. Lisäksi rikollinen saatetaan kuvata lapsuudessaan uhrina ja aikuisuudessa rikollisena. Aineisto kuitenkin osoittaa, että rikolliseen suhtaudutaan lähes aina ensisijaisesti rikollisena ja vasta toissijaisesti esimerkiksi uhrina.

Rikollista ja hänen toimintaansa arvottaessaan podcastin pitäjät käyttävät paljon modaalaisia keinoja suhtautumisen ilmaisun vahvistamiseen. Sellaiset modaaliset kielinaineokset kuin *hyvin, todella, koskaan* ja *mikään* esiintyvät tyypillisesti rikollisten toimintaa vahvistaessa. Rikollisia kuvaillaan sellaisilla negatiivisesti arvottavilla termeillä kuin *hirmuteko, orja, piinaaja, sarjakiduttaja* ja *murhaaja*. Rikollisista ja heidän toiminnastaan puhuttaessa käytetään sellaisia ominaisuuksia ilmaisevia adjektiiveja kuin *sairas, väkivaltainen, kylmäverinen, ylimielinen, kontrollinhaluinen, sadistinen* ja *julma*. Lisäksi rikollisista puhuttaessa käytetään jonkin verran ironiaa välittäviä tehokeinoja, kuten vertauksia ja referointia. Rikollisia kuitenkin kuvailtiin myös *sairaiksi*, heidän lähtökohtiaan *vaikeiksi* ja lapsuuttaan *surulliseksi*.

Osassa esimerkeistä podcastaaja ilmaisee arvottamisen lähteen, mutta osassa arvottaminen on joko hyvin implisiittistä tai siitä ei voi esimerkin perusteella tehdä johtopäätöksiä. Arvottamisen lähteellä ei kuitenkaan ole tämän tutkimuksen aiheen kannalta merkittävää vaikutusta. Podcastaaja tekee joka tapauksessa valinnan suhtautumisen välittämisestä kuulijalle, jonka kuuntelukokemukseen valinnat vaikuttavat.

4.3 Suhtautuminen uhriin

True crime -podcasteissa uhreja kuvataan tyypillisesti positiivisesti sekä sosiaalisen arvostuksen että sosiaalisen hyväksynnän näkökulmista. Ennakko-oletuksena on, ettei uhreja kritisoida tai tuomita eikä heistä muutenkaan puhuta negatiivisesti arvottaen. Tässä tutkimuksessa uhreina voidaan pitää myös varsinaisen rikoksen kokeneen lähipiiriä.

Etenkin jaksojen alussa uhreja kuvataan hyvin positiivisesti ja luodaan kontrastia uhrien ja rikollisten välille. Esimerkeissä uhreista luodaan tyypillisesti kuva pidettyinä ja mukavina, mutta myös menestyvinä, onnellisina ja kyvykkäinä. Uhreja ei kuvata lähes lainkaan negatiivisesti jaksojen alussa, vaan uhreja kuvataan eräänlaisina valioyksilöinä, joilla on elämä edessään (18 ja 19).

(18)EMMA oli lapsesta saakka *sosiaalinen ja liikunnallinen* lapsi. Hän rakasti tanssia ja rytmistä voimistelua ja harrasti molempia *tavoitteellisesti*. Koulussa hän *menestyi hyvin*, ja *sosiaalisen luonteensa ansiosta hänellä oli laaja kavერიipiiri*. (P1/A)

(19)Vapaa-ajallaan EMMA työskenteli *vapaaehtoisena eläinsuojassa* ja vietti aikaa kavereidensa kanssa. Kuten monessa vastaavassa tapauksessa, tässäkin jutussa *Emmaa on kuvailtu aika ylistävin sanoin*: hän oli *kiltti, mukava, menestyi koulussa, tuli toimeen kaikkien kanssa ja oli aina iloinen*, ja jokaisella oli joku kiva tarina kerrottavana hänestä. *Kaikkien lähteiden mukaan Emman elämä vaikutti aika stereotyyppiseltä amerikkalaisen teinin elämältä*. (P1/A)

Esimerkeissä 18 ja 19 uhria arvotetaan monipuolisesti positiivisesti niin normaaliuden, kyvykkyyden kuin asiallisuuden luokissa. Uhrin normaaliutta arvotetaan positiivisesti *sosiaalisesti* sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta (18). Sanomalla uhrin harrastaneen harrastuksiaan *tavoitteellisesti ja menestyneen* koulussa (18) puhuja arvottaa lisäksi uhrin kyvykkyyttä sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta kunnianhimoiseksi ja menestyväksi. Kertomalla uhrin työskennelleen *vapaaehtoisena eläinsuojassa* (19) puhuja arvottaa hänen kyvykkyyttään ahkeraksi ja asiallisuuttaan pyyteettömäksi. Lisäksi uhrin asiallisuutta arvotetaan positiivisesti *kiltiksi, mukavaksi, kaikkien kanssa toimeen tulevaksi ja iloiseksi* (19). Esimerkeissä 18 ja 19 suhtautuminen ilmenee eksplisiittisesti adjektiiveilla, mutta myös ilmauksilla kuten *jokaisella oli joku kiva tarina kerrottavana hänestä* (18). Kvanttoripronomini *jokainen* korostaa uhrin suosittuutta.

Esimerkissä 19 puhuja vahvistaa arvotusta temporaalisella adverbilla *aina*, jolla korostaa uhrin positiivista luonnetta. Lisäksi puhuja korostaa kvanttoripronominilla *kaikkien* uhrin tulevan toimeen *kaikkien* kanssa ja Emmen eläneen *kaikkien* lähteiden mukaan stereotyyppistä amerikkalaisen teinin elämää. Esimerkissä 19 intensiteettimääritteellä *aika* pehmennetään uhrin normaaliuden arvotusta puhujan kertoessa Emmen elämän vaikuttaneen *aika stereotyyppiseltä amerikkalaisen teinin elämältä*. Lisäksi vaikutelmaverbi *vaikutti* lieventää puhujan varmuuden astetta asiasta.

Niin ikään esimerkeissä 20–22 uhria arvotetaan vain positiivisesti ja ilmaistaan hänen elävän unelmaelämää. Näissä esimerkeissä arvotus tulkitaan erityisesti kulttuuristen ihanteiden näkökulmasta, sillä esimerkeissä korostuu stereotyyppinen amerikkalainen unelma.

(20) Vuonna 2000 31-vuotias MIKE WILLIAMS eli *juuri* sellaista elämää, mistä hän oli *aina* haaveillut. Hänellä oli *vaimo, puolitoistavuotias tytär, mieleinen työpaikka ja unelmiensa omakotitalo kivassa naapurustossa Tallahasseen kaupungissa Floridassa. Mike oli lapsesta saakka tehnyt kovasti töitä saavuttaakseen unelmansa.* (P1/B)

Esimerkissä 20 uhria arvotetaan suhteutettuna yleisiin ihanteisiin ja amerikkalaiseen unelmaan. Tätä unelmaelämää kuvaillaan positiivisia merkityksiä tässä yhteydessä välittävillä substantiiveilla ja substantiivien etumääritteillä kuten *vaimo, tytär, mieleinen työpaikka ja unelmiensa omakotitalo kivassa naapurustossa*.

Esimerkissä 20 uhrin kyvykkyyttä arvotetaan menestyväksi ja ahkeraksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Puhuja vahvistaa arvotusta adverbilla ja partikkelilla: Fokuspartikkelilla *juuri* korostetaan jonkin tekstissä esiintyvän ilmeisen seikan identiteettiä (VISK § 845). Puhuja korostaa fokuspartikkelilla *juuri* uhrin eläneen *tämälleen* tai *nimenomaan* sellaista elämää, josta oli haaveillut, vaikka sanoma välittyisi ilman fokuspartikkeliakin: *Mike Williams eli sellaista elämää, mistä oli aina haaveillut*. Niin ikään temporaalinen adverbi *aina* toimii esimerkissä 20 samankaltaisesti kuin

fokuspartikkeli *juuri*, mutta korostaa tapahtuman kaiken aikaisuutta: *mistä hän oli aina haaveillut*.

Esimerkeissä 21 ja 22 arvotus on niin implisiittistä kuin eksplisiittistäkin. Esimerkeissä suhtaudutaan saman rikostapauksen uhriin ja luodaan kuva aktiivisesta, ahkerasta ja menestyvästä henkilöstä.

(21)MIKE oli suosittu ja pidetty teini, hän pelasi amerikkalaista jalkapalloa koulun joukkueessa, menestyi opinnoissaan ja oli kaikkien kaveri. Vapaa-ajalla hän kävi töissä ruokakaupassa ja vietti aikaa perheensä kanssa. (P1/B)

(22)MIKE eteni urallaan vauhdikkaasti, ja näiden jakson tapahtumien aikaan hän tienasi vuodessa *jo reilut 200 000 dollaria. Helpolla tätä palkkaa ei kuitenkaan ollut saavutettu*. Mike teki pitkiä päiviä toimistolla ja tarjoutui *aina jäämään ylitöihin*, jos se vain oli mahdollista. (P1/B)

Adjektiiveilla *suosittu* ja *pidetty* (21) sekä idiomilla *kaikkien kaveri* (21) puhuja arvottaa positiivisesti uhrin normaaliutta sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Kertomalla, että uhri *menestyi opinnoissaan* (21) ja *eteni urallaan vauhdikkaasti* (22), puhuja arvottaa uhrin kyvykkyyttä positiivisesti ahkeraksi ja kunnianhimoiseksi. Lisäksi esimerkin 22 kuvailu *hän tienasi vuodessa jo reilut 200 000 dollaria – helpolla tätä palkkaa ei kuitenkaan ollut saavutettu* korostaa uhrin sinnikkyyttä. Virkkeen alku yhdessä temporaalisen partikkelin *jo* kanssa korostaa uhrin tienestien suuruutta antamalla lauseelle ajallisen tulkinnan – uhri ansaitsee paljon rahaa suhteessa työuransa pituuteen. Temporaalisella adverbilla *aina* puhuja lisäksi vahvistaa uhrin ahkeruutta: *ja tarjoutui aina jäämään ylitöihin* (22). Puhuja arvottaa uhrin kyvykkyyttä positiivisesti myös kuvailemalla hänen urheilullisuuttaan ja perhekeskeisyyttä.

Esimerkissä 23 uhrin kyvykkyyttä arvotetaan implisiittisesti positiivisesti itseenäiseksi ja kypsäksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Arvotusta vahvistetaan intensiteettimääritteellä *todella*.

(23)Jo se, että yhdeksänvuotias poika lähtee yksin elokuviin, on nykyään ehkä vähän poikkeuksellista, mutta WALTER oli *todella itsenäinen ja kypsä* ikäisekseen. (P2/E)

Uhria arvotetaan aineistossa myös heikoksi. Esimerkeissä 24–26 uhrin kyvykkyyttä arvotetaan negatiivisesti heikoksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Uhria ei kuitenkaan kritisoida tai tuomita, vaan uhrin heikkous kuvataan usein myötätuntoisesti. Tämä näkyy esimerkeistä 24–26, joissa käytetään paljon välttämättömyyttä ja pakkoa ilmaisevaa modaaliverbi *joutua*.

(24) Siellä HÄN joutui setänsä armottoman väkivallan kohteeksi. Jos hän yritti taistella vastaan, Gordon vain löi häntä kovempaa. (P2/E)

(25) Pian tää väkivalta yltyi, ja jo ensimmäisen viikon aikana SANFORD joutui setänsä raiskauksen uhriksi. (P2/E)

(26) Kun Sanford ja Gordon saapuivat perille, SANFORD joutui saman tien töihin. (P2/E)

Esimerkeissä 24–26 puhuja ilmaisee, että esimerkkien uhreilla ei ollut vaihtoehtoja tai muita mahdollisuuksia kuin *joutua väkivallan kohteeksi, raiskatuksi* tai *töihin*. Esimerkeissä verbi *joutua* toimii ilman toista modaaliverbiä. Näin ollen *joutua* tulkitaan aineiston esimerkeissä dynaamisesti, eli ulkoisista olosuhteista tai toimijan sisäisistä ominaisuuksista johtuvaksi pakoksi toimia.

Esimerkeissä 24–26 voidaan lisäksi tulkita suhtautumisen välittyvän tilanmuutosmuottien avulla. Esimerkeissä joudutaan *väkivallan kohteeksi* ja *raiskauksen uhriksi*. Esimerkeissä 24–27 *joutuja* on kaikissa jollain tapaa uhri. Uhri *joutuu kokemaan vääryyden* eikä siis voi välttää tapahtumaa.

(27) Lisäksi GORDON on myös itse kertonut *joutuneensa* raiskauksen uhriksi *oman isänsä toimesta* ollessaan vasta kymmenenvuotias. (P2/E)

Esimerkissä 27 Gordon on jakson tapauksen rikollinen, mutta häntä voi pitää lapsuudessaan tapahtuneen raiskauksen uhrina. Tässä esimerkissä rikollisen asemassa on Gordonin oma isä. Esimerkissä 27 puhujan suhtautuminen ilmenee jälleen modaaliverbillä *joutua*, jolla puhuja ilmaisee, että pitää rikollista uhrina. Puhuja kuitenkin ilmaisee rikollisen itsensä kertoneen raiskauksen tapahtuneen, ja näin ilmaisee epävarmuutta.

Uhreja kohtaan osoitetaan true crime -podcastessa myös myötätuntoa, kuten esimerkeissä 24–27. Näissä esimerkeissä uhri ei kuitenkaan ole ollut aktiivinen tekijä, joten puhuja ei eksplisiittisesti arvota uhreja tai heidän toimintaansa sosiaalisen arvostuksen ja sosiaalisen hyväksynnän näkökulmista. On ikään kuin ääneen lausumaton periaate, että true crime -podcasteissa ollaan uhrin puolella, joten tässä suhtautuminen uhriin syntyy eettisten periaatteiden kautta.

(28) NORREENILLA ei *todellakaan* ollut helppo elämä, sillä hän *menetti* nuorena koko talonsa ja *omaisuutensa* tornadon aiheuttamille tuhoille, minkä lisäksi vain muutamaa viikkoa tämän jälkeen hänen ensimmäinen miehensä kuoli syöpään, ja nyt vuosia myöhemmin tuli vielä Johnnyn katoaminen. (P1/C)

Esimerkissä 28 puhuja suhtautuu empaattisesti tapauksen uhrin äitiin toteamalla, että *Norreenilla ei todellakaan ollut helppo elämä*. Puhuja suhtautuu uhrin äitiinkin uhrina ja osoittaa ymmärrystä tätä kohtaan. Intensiteettimäärite *todella(kaan)* (28) korostaa uhrin äidin vaikeuksien intensiivisyyttä. Esimerkissä puhuja arvottaa uhrin äidin kyvykkyyttä sosiaalisen arvonnannon kautta implisiittisesti urheaksi ja sisukkaaksi luetellen kärsimyksiä, joita hän on elämässään joutunut kohtaamaan.

(29)EMMA päätti iltansa Rileyn kanssa sattuneen välikohtauksen jälkeen. Ystävien mukaan hän oli itkenyt ja ollut poissa tolaltaan eikä *ymmärrettävästi* ollut enää juhlatuulella. (P1/A)

Esimerkissä 29 puhuja osoittaa empatiaa uhria kohtaan sanomalla, että tämän käytös on ollut *ymmärrettävää*. Puhuja käyttää kommenttiadverbia *ymmärrettävästi*, jolla osoittaa olevansa uhrin puolella.

(30)Vaikka näiden POIKIEN kokemukset olivat *sanoin kuvaamattoman hirveitä*, he olivat kuitenkin *onnekkaita* verrattuna niihin, jotka jäivät kanatilalle pysyvästi. (P2/E)

Esimerkissä 30 puhuja niin ikään osoittaa empatiaa kommentoimalla rikollisen tekoja negatiivisilla adjektiiveilla. Adjektiivilauseke *sanoin kuvaamattoman hirveitä* koostuu adjektiivista ja sen genetiivitäydennyksestä. Adjektiivilauseke vahvistaa puhujan arvotusta rikollisen tekoja kohtaan ja arvottaa tekojen ominaisuuden äärimmäisen voimakkaana. Puhuja myös kutsuu uhreja *onnekkaiksi*, mutta tällä lähinnä arvottaa kanatilalle jääneitä uhreja sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta negatiivisesti epäonnekkaiksi.

Uhreja arvotetaan aineistossa paljon positiivisesti, ja heitä kuvataan lähes poikkeuksetta valioyksilöinä ja moitteettomina kansalaisina. Negatiivistakin arvottamista on, mutta tällöin suhtautumisen kohteena on uhrin kyvykkyys heikkona tai puolustuskyvyttömänä. Uhreja ei arvoteta lainkaan negatiivisesti sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta, eli uhrien asiallisuutta ja luottamuksellisuutta ei kyseenalaisteta. Uhreihin kohdistunutta kritiikkiä kritisoidaan, eikä sitä hyväksytä.

Uhreista ja heidän toiminnastaan puhuttaessa evaluoiva kieli ilmenee positiivisilla adjektiiveilla. Uhreja ja heidän toimintaansa kuvaavat adjektiivit ovat täysin erilaisia rikollisiin nähden. Heistä puhuttaessa käytetään sellaisia positiivista arvottamista sisältäviä adjektiiveja kuin *onnekas*, *itsenäinen* ja *kypsä*. Aineistossa esiintyy uhreja negatiivisesti arvottavia ilmaisuja vain sellaisissa yhteyksissä, joissa kuvailla uhria esimerkiksi heikoksi, puolustuskyvyttömäksi tai sairaaksi. Uhreja ei pääsääntöisesti syyllistetä, tuomita tai kritisoida ollenkaan. Rajatapauksia olivat sellaiset

tapaukset, joissa tapauksen syyllinen oli itse myös uhrin asemassa esimerkiksi hoitamattoman mielenterveysongelman tai lähisuhdeväkivallan vuoksi. Tällöin puhuja teki valinnan puhua hänestä uhrin tai rikollisen tapaan.

4.4 Suhtautuminen viranomaisiin

True crime -podcasteissa esiintyy paljon negatiivista suhtautumista poliisia ja viranomaisia kohtaan. Positiivistakin suhtautumista löytyy, mutta se on aineiston perusteella hyvin implisiittistä ja sitä on vain vähän.

Esimerkissä 31 poliisin kyvykkyyttä arvioidaan positiivisesti ammattitaitoiseksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Vaikka puhuja huomioi naapuruston talot ja niissä asuneet mahdolliset silminnäkijät, puhuja uskoo poliisin tarkistaneen asukkaat ja osoittaa näin luottamusta poliisin ammattitaitoa kohtaan.

(31)Seuraava erikoinen havainto kuultiin toiselta lehtiä jakamassa olleelta pojalta. Hän sanoi nähneensä kahden kadulla olleen talon välistä tulevan miehen, joka lähti kulkemaan Johnnyn perässä. Tätä henkilöä ei ole koskaan tunnistettu, eikä hän mun ymmärtääkseni ollut kummankaan talon asukas, *varmasti poliisit on käyneet jututtamassa näissä taloissa asuneita ihmisiä.* (P1/C)

Esimerkissä 31 podcastin pitäjä ilmaisee implisiittisesti suhtautuvansa luottavaisesti poliisin toimintaan ja ilmaisee näin uskovansa poliisien hoitaneen työtehtävänsä kunnolla. Puhuja ilmaisee suhtautumisensa ja vahvistaa sitä kommenttiadverbilla *varmasti*. Kommenttiadverbilla *varmasti* ilmaistaan puhujan kantaa puheenalaisen asian todennäköisyydestä (VISK § 999). Kommenttiadverbi *varmasti* toimii partikkelin *varmaan(kin)* tavoin, mutta määritteistään riippuen sen tulkitaan ilmaisevan varmuutta partikkelia *varmaan(kin)* kirjaimellisemmin (VISK § 1606).

Poliisiin suhtaudutaan monilla tavoin negatiivisesti. Esimerkissä 32 puhuja koee poliisien toimineen virheellisesti ja arvottaa poliisin määrätietoisuutta negatiivisesti huolimattomaksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta.

(32)Ja totta kai ainut ihminen, joka näihin tekoihin on syyllinen, on Robert Berdella, mutta se *on* myös *ikävä totuus*, että poliisi olisi voinut jo ensimmäisen uhrin, Terry'n, kohdalla tutkia Robertia tarkemmin. (P2/F)

Esimerkissä 32 arvottaminen ilmaistaan asiaintilan varmuutta ilmaisevalla modaali-ilmaisulla *on ikävä totuus*. Puhuja ilmaisee varmuutensa siitä, että Robertia olisi tullut tutkia jo aiemmin tarkemmin. Esimerkissä substantiivin kongruoivana

etumäärätteenä toimiva adjektiivi *ikävä* lieventää puhujan asennoitumista asiaintiloja kohtaan. Puhuja ilmaisee, että hänestä poliisien tekemä virhe on harmillinen, ja toivoisi, että poliisit olisivat onnistuneet työssään. Puhuja lieventää poliiseja kohtaan osoittamaansa arvotustaan myös kommentoimalla rikollisen olevan ainut syyllinen. Puhuja käyttää tässä yhteydessä sanaliittoa *totta kai* merkitsemään asiaintilan vahvinta varmuusastetta. Sanaliitolla *totta kai* hän osoittaa tiedon pitävän paikkansa ja haluaa vakuuttaa kuulijatkin siitä.

Valtaosa aineiston esimerkeistä, joissa poliisiin suhtaudutaan, kuvailee poliisiin vähättelevää asennetta asiaintiloja kohtaan. Aineiston esimerkeissä puhuja kertoo poliisiin suhtautuvan vähättelevästi useimmiten itse rikostapauksiin, mutta myös esimerkiksi uhrien huoleen. Poliisien määrätietoisuus siis arvotetaan vähätteleväksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta. Poliisin arvottaminen negatiivisesti vähätteleväksi on usein eksplisiittistä, kuten esimerkki 33 osoittaa.

(33)Kaikista näistä erikoisista havainnoista huolimatta *poliisin suhtautuminen tapaukseen oli edelleen nihkeää*. Yhdessä dokkarissa tapauksen tutkinnasta vastannut poliisi sanoi *kirjaimellisesti*, että kukaan silminnäkijä ei nähnyt mitään sellaista, mikä voisi selittää Johnnyn katoamisen, ja tämä ajatusmalli näkyi hyvin myös tutkinnassa, etenkin sen alkuvaiheessa. (P1/C)

Esimerkissä 33 puhuja osoittaa poliisiin suhtautuvan vähättelevästi tapaukseen sanomalla eksplisiittisesti poliisien suhtautumisen olleen *nihkeää*. Kestoa ilmaisevalla adverbilla *edelleen* puhuja viittaa siihen, että poliisi on suhtautunut tapaukseen *nihkeästi* aiemminkin. Negatiivisella adjektiivilla *nihkeä* puhuja viittaa poliisien vastahakoiseen ja tympeään suhtautumiseen (KS s.v. *nihkeä*).

Vähättelevyyden lisäksi puhuja arvottaa poliisin määrätietoisuutta esimerkissä 33 negatiivisesti epäjohdonmukaiseksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta. Puhuja kertoo poliisiin suhtautuvan tapaukseen edelleen *nihkeästi*, vaikka tapauksessa on käynyt ilmi uusia erikoisia havaintoja. Adverbilla *kirjaimellisesti* puhuja korostaa ristiriitaa tapahtumien ja poliisin lausunnon välillä. Puhuja nostaa esille epäjohdonmukaisuuden siinä, että poliisi *kirjaimellisesti* sanoo, ettei vartenotettavia silminnäkijähavaintoja ole, vaikka kontekstista on pääteltävissä, että erikoisia havaintoja on ilmaantunut.

Esimerkissä 34 puhujan suhtautuminen poliisiin vähättelevään asenteeseen ilmaistaan eksplisiittisesti, mutta arvotusta lievennetään kutsumalla poliisin asennetta *ehkä vähän (vähätteleväksi)*.

(34)Voi olla, että tähän *poliisien ehkä vähän vähättelevään asenteeseen* vaikutti myös se, että *he tai kukaan mukaan ei halunnut uskoa* siihen mahdollisuuteen, että joku olisi voinut siepata pojan. (P1/C)

Esimerkin 34 ilmauksen *ehkä vähän* merkityksen tulkinta riippuu kuulijasta ja kontekstin tulkinnasta. Lievennyksenä ilmaus *ehkä vähän* lieventää puhujan negatiivista suhtautumista poliisia kohtaan, mutta ironiseksi tarkoitettuna *ehkä vähän* tarkoittaa päinvastaista ja vahvistaa puhujan negatiivista arvottamista poliisia kohtaan.

Esimerkissä 35 puhujan suhtautuminen ilmaistaan hyvin implisiittisesti, eikä puhujan suhtautuminen käy tekstistä ilmi kovinkaan kirkkaasti. Puhuja kokee poliisin vähätelleen tapausta, mutta myöhemmin ottaneen tilanteen vakavammin. Puhuja siis arvottaa poliisin määrätietoisuutta negatiivisesti jossain määrin vähätteleväksi.

(35) Kello 10.28 aamupäivällä poliisit saapuivat Charlotte Streetille, ja nähtyään Chrisin heidän oletus oli, että tässä oli kyseessä joku vinksahantunut seksileikki, ja *he eivät ottaneet tätä tilannetta aluksi kovin vakavasti*. (P2/F)

Intensiteettimääritteellä *kovin* ilmaistaan ominaisuuden asteen kohtalaista tai suhteellista määrää (VISK § 666). Esimerkissä 35 partikkelilla *kovin* ilmaistaan, että poliisit ottivat tilanteen vain jossain määrin vakavasti. Alku-sanan translatiivimuodolla *aluksi* myös ilmaistaan suhtautumisen astetta: poliisit eivät heti ottaneet asiaa vakavasti, mutta myöhemmin ottivat.

Esimerkissä 36 puhujan suhtautuminen poliiseihin ilmaistaan eksplisiittisesti. Puhuja arvottaa poliisin määrätietoisuutta jälleen negatiivisesti vähätteleväksi sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta sanomalla suoraan poliisien suhtautuneen tapaukseen *vähättelevästi*.

(36) Kun poliisit lopulta saapuivat, *he suhtautuivat tapaukseen vähättelevästi* ja vihjasivat toistuvasti siihen suuntaan, että Johnny oli luultavasti vain kyllästynyt työtehtäväänsä ja karannut ja että poika palaisi pian kotiin. Vanhemmat eivät uskoneet tähän, ja *lopulta, ehkä pienen painostuksen jälkeen*, poliisit alkoivat kysellä naapureilta ja muilta lehdenjakajilta, mitä nämä olivat havainneet katoamisena. (P1/C)

Esimerkissä 36 on myös implisiittistä suhtautumista, ja lukijan täytyy tulkita suhtautumista koko jakson kontekstista. Puhuja kuvaa poliisien toimintaa käyttämällä ilmauksia, joista voidaan päätellä puhujan arvottavan poliisien kyvykkyyttä negatiivisesti epäpäteviksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Sanomalla, että poliisit *vihjasivat siihen suuntaan*, puhuja arvottaa poliisit myös arveluttaviksi tai epäpäteviksi, sillä oletuksena on, ettei poliisiviranomaisen tarvitse tyypillisesti ilmaista mitään peitellysti. Sanomalla *lopulta, ehkä pienen painostuksen jälkeen*, puhuja ilmaisee suhtautumistaan ironisesti. Jakson kontekstista voidaan tulkita, että puhujan mainitsema *pieni*

painostus tarkoittaa todellisuudessa suurta painostusta. Puhuja ilmaisee suhtautumistaan myös adverbilla *lopulta*: viimein poliisit tekivät asialle jotain.

Huomionarvoista onkin, että suhtautuminen poliiseihin ilmenee aineistossa usein implisiittisesti ja puhujan suhtautuminen pitää tulkita tekstistä (37). Esimerkissä 37 huomio kiinnittyy referointiin. Puhuja käyttää referointia keinona välittää suhtautumistaan poliiseja kohtaan. Vaikka referointi tarkoittaa muualta peräisin olevan tekstin liittämistä oman tekstin osaksi, ei referoinnin käyttäminen edellytä referoitavan tekstin olemassaoloa (VISK § 1457). Esimerkissä 37 puhuja referoi sellaista puhetta, mitä olettaa poliisien voineen 70–90-luvuilla käyttää.

(37) Joten taas kerran joudun pahoitteleen sitä, miten vähän osaan teille kertoa näistä uhreista. Tieto, jota heistä on saatavilla, on hyvin vähäistä. *Tää ei tosin ollut ainoastaan median asenneongelma. Vaan tää näkyi myös poliisin asenteissa.* Kerta toisensa jälkeen, kun lukee 70-, 80- ja 90-luvuilla toimineista murhaajista, jotka olivat homoja, *poliisien asenne tutkimusten aikana tuntui olevan se, että "tässä on nyt kyseessä rakastavaisten riita, ja me ei haluta tietää homomiesten välisistä suhteista yhtään tän enempää". Tää liittyy varmasti paljon etenkin 70- ja 80-luvulla ennakkoluuloihin ja stereotyyppioihin siitä, että homomiesten elämä on jotenkin aivan perustavanlaatuisella tavalla erilaista kuin kunnioitettavien, tavallisten ihmisten elämä.* (P2/F)

Esimerkissä 37 ei suoraan eksplisiittisesti ilmaista, että poliisit olivat ennakkoluuloisia tai epätasa-arvoisia, mutta se käy tekstistä implisiittisesti ilmi. Puhuja esimerkiksi ilmaisee, että poliisit suhtautuivat homomiehiin ja kohtelivat heitä eri tavalla kuin muita ihmisiä. Sanoessaan, ettei media ollut ainoa, jolla oli *asenneongelma*, puhuja myös viittaa siihen, että myös poliiseilla oli *asenneongelma*.

Esimerkissä 37 puhuja arvottaa poliisien asiallisuutta sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta ennakkoluuloiseksi, tietämättömäksi ja epätasa-arvoiseksi. Esimerkissä 37 puhuja myös käyttää ironiaa suhtautumisensa ilmaisemiseen puhuessaan stereotyyppioista: *homomiesten elämä on jotenkin aivan perustavanlaatuisella tavalla erilaista kuin kunnioitettavien, tavallisten ihmisten elämä.* Tässä puhuja ilmaisee poliisien olleen sitä mieltä, että homomiehet olivat epäkunnioitettavia ja epätavallisia.

Ajoittain puhuja myös kyseenalaistaa poliisin ammattitaitoa ja arvottaa poliisin kyvykkyyden negatiivisesti sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Esimerkeissä 38 ja 39 puhuja arvottaa poliisien kyvykkyyttä negatiivisesti epäammattimaisiksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Adverbilla *vihdoin* voidaan osoittaa tilanteiden ajallisia suhteita (VISK § 1127). Sanomalla, että rikollinen *vihdoin* pidätettiin (38) ja että poliisit olivat *vihdoin* löytäneet uhrin (39) puhuja viittaa siihen, että *oli jo aikakin* pidättää rikollinen ja löytää uhri. Konnektiivilla *sen sijaan* (39) puhuja korostaa sitä, että sen sijaan, että poliisit olisivat toimineet oikein, toimivatkin he väärin ja epäpätevästi.

(38) Toinen huhtikuuta 1988 Robert Berdella *vihdoin* siis pidätettiin. (P2/F)

(39) Poliisit eivät voineet uskoa tätä todeksi. Kaiken tän työn jälkeen he olivat *vihdoin* löytäneet Walterin, mutta nyt heille väitettiin, että tää oli väärä lapsi. Mutta *sen sijaan*, että asia olisi selvitetty heti, he alkoivat samantien painostaa Christinaa uskomaan, että hän oli väärässä, ja että Illinoisista löydetty poika oli pakko olla Walter. (P2/E)

Esimerkissä 40 puhuja suhtautuu poliiseihin jälleen negatiivisesti arvottaen heidän kyvykkyytensä epäpäteväksi sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta. Puhuja osoittaa suhtautumistaan implisiittisesti kyseenalaistamalla poliisin sanomisia ironian keinoin. Sanomalla poliisien lausunnon olevan *mielenkiintoinen* puhuja osoittaa olevansa eri mieltä poliisien kanssa. Puhuja korostaa suhtautumistaan adverbilla *oikeasti* ja modaalipartikkelilla *tietenkään*, joilla vahvistaa näkemystään siitä, että poliisin sanomiset eivät olleet ammattimaisia. Modaalipartikkelilla *tietenkään* puhuja korostaa asiaintilan varmuutta.

(40) Mä katoin tähän Brendan tapaukseen liittyen tosiaan ton vuoden 2006 TV-dokkarin I don't like Mondays, joka löytyy ihan OK-laatusena esimerkiksi Youtubesta. Yks mainitsemisen arvoinen kohta on siinä aika alussa, kun eräs poliisi näyttää Brendan pidätyskuvia ja sanoo, että pelkää hänen kasvojaan katsomalla näkee, että hän on paha ihminen. *Se on aika mielenkiintoinen lause poliisin suusta mun mielestä, koska ihmisen pahuuutta tai hyöyryttä nyt ei oikeasti voi ulkonäön perusteella tietenkään nähdä.* (P2/H)

Esimerkissä 41 esiintyy monipuolisesti poliiseja ja heidän toimintaansa kohtaan kohdistuvaa arvottamista. Arvottaminen on implisiittistä, mutta silti hyvin näkyvää. Puhuja kertoo poliisien toimivan epäilyttävästi välttellessään mainehaittaa. Puhuja arvottaa näin poliisien uskottavuutta sosiaalisen arvostuksen kautta negatiivisesti epäluotettavaksi ja poliisien toiminnan asiallisuutta sosiaalisen hyväksynnän kautta kyseenalaiseksi, jopa kavalaksi.

(41) Christine sanoi heti tutkinnanjohtajalle, että tämä ei ollut Walter. *Poliiseille tää ei kuitenkaan tullut kuuloonkaan. Tää olisi niin iso nolaus heille, että siitä olisi vaikea toipua. He olivat jo julkistaneet tapauksen selvinneeksi, ja jos nyt kävisi ilmi, että he olisivatkin löytäneet väärän pojan, se olisi LAPD:N (Los Angeles Police Department) maineelle katastrofaalista, joten tutkinnanjohtaja J. J. Jones kirjaimellisesti sanoi Christinelle, että vie hänet kotiin ja kokeile. Christine suostui. Tää voi tuntua uskomattomalta meistä, että miten kukaan voisi erehtyä omasta lapsestaan – se ei tunnu mahdolliselta – mutta meidän täytyy poliisien järjettömän painostuksen lisäksi muistaa, että Christine oli kuukausien ajan jo kokenut suurta surua ja huolta pojastaan, hän oli todella shokissa tässä tilanteessa, eikä tiennyt mitä tehdä. Mä uskon, että Christine on halunnut enemmän kuin mitään, että tää ois ollut hänen poikansa.* (P2/E)

Esimerkin 41 rikostapauksessa poliisit olivat löytäneet väärän kadonneen pojan eivätkä tätä virhettä peitelläkseen halunneet tehdä numeroa väärän pojan löytymisestä. Puhuja käyttää idiomia *tulla kuuloonkaan* kuvatakseen sitä ehdottomuuden astetta, jolla poliisi halusi ehkäistä mainehaittaa, joka virheen tekemisestä koituisi. Puhuja korostaa poliisien toiminnan epäammattimaisuutta myös adjektiivilla *järjetön* kuvatesaan poliisin toimintaa. Esimerkissä 41 podcastin puhuja käyttää lisäksi monikon ensimmäistä persoonaa *me* viitaten sillä sekä itseensä että jakson kuulijoihin. Vaikka vain puhuja käsittelee jakson tapausta, hän pyrkii luomaan yhtenäisyyttä itsensä ja kuulijoidensa välille. Esimerkissä 41 puhuja ei laita sanoja kuulijoiden suuhun, vaan lieventää puhettaan sanomalla *tää voi tuntua uskomattomalta meistä ja meidän täytyy muistaa ollen itse mukana meissä*. Esimerkissä puhuja tekee eron *meidän* ja *minun* välillä kertomalla lopuksi mielipiteensä *minuna* aiemman me-puheen sijaan. Esimerkissä 40 *me* viittaa jakson kertojaan ja jakson kuulijoihin.

Poliiseja arvotetaan aineistossa pääasiassa negatiivisesti, mutta eri tavalla kuin rikollista. Poliiseja luonnehditaan yleisesti, eikä yksittäisten poliisien yksittäisiin ominaisuuksiin oteta kantaa. Poliisien toimintaa arvotetaan negatiivisesti vähätteleväksi, huolimattomaksi ja ammattitaidottomaksi.

Viranomaisista puhuttaessa podcastien pitäjät käyttävät sellaisia adjektiiveja kuin *nihkeä* ja *vähättelevä* ilmaistessaan viranomaisten työskentelyn riittämättömyyttä. Viranomaisista puhuttaessa ironia välittyi esimerkiksi referoinnin avulla. Poliiseista ja heidän toiminnastaan puhuttaessa podcasteissa käytettiin paljon sellaisia arvottomista intensifioivia kielellisiä ilmaisukeinoja kuin modaalisia partikkeleita ja adverbejä *vihdoin*, *sen sijaan* ja *yllättäen*.

5 PÄÄTÄNTÖ

5.1 Tulokset

Tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia, millä tavalla true crime -podcasteissa osoitetaan suhtautumista tapauksen rikollisia, uhreja, viranomaisia sekä itse rikostapausta kohtaan. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella sitä, millä tavalla suhtautuminen näihin tahoihin kielellistyy. Hypoteesina oli, että rikollisiin kohdistuva suhtautuminen on pääsääntöisesti negatiivista ja että uhreihin suhtaudutaan lähinnä positiivisesti. Lisäksi oletuksena oli, että suhtautuminen välittyy lähinnä adjektiiveilla.

Suhtautumisen tutkimiseen käytettiin SF-kieliteoriaan kuuluvaa evaluoivaa kielenkäyttöä tutkivaa suhtautumisen teoriaa. Tutkimuksessa ei tutkittu kaikkia arvottavan ja affektiivisen kielenkäytön ilmiöitä, vaan tutkimuksen keskiössä oli sen tutkiminen, miten podcastin pitäjä arvottaa ihmistä ja inhimillistä toimintaa. Lisäksi tutkimuksessa sivuttiin asteittaisuuden alasysteemiä, jossa huomio kiinnitetään arvioinnin voimakkuuteen ja tarkkuuteen.

Tuloksista käy ilmi, että ihmistä ja inhimillistä toimintaa arvotetaan true crime -podcasteissa runsaasti, eikä se rajoitu pelkästään uhrin ja rikollisen arvottamiseen positiivisilla ja negatiivisilla adjektiiveilla. Tähän tutkimukseen valitut arvottamisen kohteet rajautuivat aineiston perusteella, ja kategoriat ovat uhrit, rikolliset, viranomaiset ja itse rikos.

Rikollisiin suhtaudutaan true crime -podcasteissa pääasiassa negatiivisesti, ja podcastaaja arvottaa rikollisia sekä sosiaalisen arvostuksen että sosiaalisen hyväksynnän näkökulmista. Rikollisenkin arvottaminen on kuitenkin oletettua monimuotoisempaa, ja rikollista kohtaan osoitetaan esimerkiksi myötätuntoa.

Sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta rikollisen toiminnan arvottamisen kohteita ovat rikollisen normaalius (*normality*) ja kyvykkyys (*capacity*). Rikollisten normaaliutta (*normality*) arvotetaan negatiivisesti muun muassa oudoksi, hiljaiseksi ja nörttimäiseksi. Rikollisten normaaliutta arvotetaan kuitenkin jaksoja alustaessa myös positiivisestikin. Rikollinen voi olla suhtautujan mukaan esimerkiksi ystävällinen, pidetty, avulias tai suosittu. Huomionarvoista on, että rikollisiin kohdistuva positiivinen arvottaminen sijoittuu lähes poikkeuksetta jaksojen alkuun, jossa tapauksen olosuhteita ja henkilöiden taustoja avataan kuulijalle. Sen jälkeen, kun jakson rikos on tullut esille, rikollisia harvemmin arvotetaan enää positiivisesti. Tutkimuksen perusteella rikollisten kyvykkyyttä (*capacity*) arvotetaan true crime -podcasteissa niin negatiivisesti kuin positiivisestikin. Rikollinen voidaan arvottaa negatiivisesti esimerkiksi heikoksi tai sairaaksi ja positiivisesti esimerkiksi aktiiviseksi. Huomionarvoista on, että aineiston perusteella rikollisia arvotetaan nimenomaan kyvykkyuden näkökulmasta varsin vähän. Rikollisten määrätietoisuutta (*tenacity*) ei tämän tutkimuksen aineiston perusteella arvoteta lähes lainkaan. On ymmärrettävää, ettei rikollista arvoteta positiivisesti määrätietoisuuden näkökulmasta esimerkiksi rohkeaksi tai mukautuvaksi, mutta on kiinnostavaa, ettei rikollista arvoteta negatiivisestikaan. Tämän tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöstä siitä, etteikö rikollisia arvotettaisi ollenkaan true crime -podcasteissa myös määrätietoisuuden näkökulmasta.

Sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta rikollisen toiminnan arvottamisen kohteita ovat todenmukaisuus ja asiallisuus. Rikollisten uskottavuutta arvotetaan negatiivisesti muun muassa petolliseksi, kavalaksi, epäluotettavaksi ja keinoja kaihtamattomaksi. Rikollisten uskottavuutta ei arvoteta aineistossa lainkaan positiivisesti. Rikollisia arvotetaan aineistossa paljon asiallisuuden resurssin kautta sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta. Rikollisen asiallisuutta arvotetaan negatiivisesti muun muassa vihamieliseksi, poliisivastaiseksi ja väkivaltaiseksi. Positiivisesti rikollisen asiallisuutta arvotetaan tekstissä etenkin jaksojen alussa esimerkiksi pidetyksi, ystävälliseksi ja avuliaaksi. Huomionarvoista on, että tätä positiivista suhtautumista ilmenee vain jaksojen alussa, eikä rikollisiin kohdistu tämän jälkeen lainkaan positiivista arvotusta.

Aineistosta käy ilmi, että eniten podcastaajan suhtautuminen kohdistuu rikollisen normaaliuteen ja asiallisuuteen. Podcast-jaksoissa siis kommentoidaan eniten rikollisen persoonan ominaisuuksia sosiaalisen arvostuksen ja asiallisuutta sosiaalisen hyväksynnän näkökulmista. Vaikka rikolliseen suhtaudutaan myös positiivisesti, eniten rikolliseen suhtaudutaan hänen normaaliuttaan kritisoivasti yksilön arvostuksen näkökulmasta ja hänen asiallisuuttaan tuomitsevasti yhteisön sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta.

Uhreihin suhtaudutaan true crime -podcasteissa pääasiassa positiivisesti, ja podcastaaja arvottaa uhria niin sosiaalisen arvostuksen kuin sosiaalisen hyväksynnänkin näkökulmasta. Uhreja kuitenkin arvotetaan myös negatiivisesti etenkin silloin, kun uhrin kyvykkyyttä kuvaillaan sairaaksi tai puolustuskyvyttömäksi. Uhreja ei kuitenkaan tuomita tai kritisoida.

Sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta uhrin arvottamisen kohteita ovat uhrin normaalius, uhrin kyvykkyys ja uhrin määrätietoisuus. Uhrin normaaliutta arvotetaan aineistossa eksplisiittisesti positiivisesti. Uhreja kutsutaan esimerkiksi suosituiksi, pidetyiksi ja aktiivisiksi. On kiinnostava, mutta toisaalta yhteiskunnan normien valossa järkeenkäypä ilmiö, että uhreja ylistetään ja heidän elämästään maalataan menestyksestä kuvaa, oli uhri tai uhrin elämä millainen tahansa. Uhrin kyvykkyyttä aineistossa arvotetaan paljon positiivisesti. Uhria arvotetaan menestyväksi, ahkeraksi, urheilulliseksi, itsenäiseksi ja kypsäksi. Uhrin kyvykkyyttä kuitenkin arvotetaan myös negatiivisesti heikoksi ja puolustuskyvyttömäksi. Uhrin määrätietoisuuden arvottamista esiintyy aineistossa paljon rikollista enemmän. Uhria arvotetaan positiivisesti esimerkiksi kunnianhimoiseksi, urheaksi ja sisukkaaksi. Uhrin määrätietoisuutta ei arvoteta lainkaan negatiiviseen sävyyn. Tämä voi johtua siitä, ettei true crime -podcast ole tekstilajina sellainen, jossa uhri olisi aktiivinen toimija.

Sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta uhrin arvottamisen kohteena on uhrin asiallisuus. Uhria arvotetaan vain positiivisesti pyyteettömäksi, kiltiksi, mukavaksi, kaikkien kanssa toimeen tulevaksi, iloiseksi ja ystävälliseksi. Uhrin uskottavuuden arvottamista aineistossa ei esiinny. Syy tälle voi olla jälleen yleisissä moraalikäsitelyissä – uhriutta ei tule kyseenalaistaa, eikä uhrin uskottavuutta ole tarpeen korostaa.

Aineistosta käy ilmi, että uhria arvotetaan lähinnä positiivisesti ja mahdollinen negatiivinen arvotus kuvaa uhrin asemaa suhteessa rikolliseen tai yhteiskuntaan – uhri voi olla heikko tai sairas. Uhria arvotetaan voimakkaan positiivisesti ja uhrista luodaan kuva eritoten pidettynä ja hyvänä kansalaisena. Uhrin normaaliutta ja kyvykkyyttä arvotetaan positiivisesti etenkin jakson alussa tapauksen taustoja kerrottaessa.

Viranomaisiin suhtaudutaan aineistossa hyvin erityyppisesti kuin rikollisiin tai uhreihin. Siinä missä uhreja kunnioitetaan ja rikollisia tuomitaan, suhtautumisen sävy on poliiseja kohtaan paheksuva. Viranomaisten persoonien ominaisuuksiin ei oteta kantaa ja viranomaisia arvotetaan ennemminkin poliisijoukkona kuin yksilöinä. Viranomaisia arvotetaan aineistossa lähes yksinomaan negatiivisesti.

Sosiaalisen arvostuksen näkökulmasta viranomaisten arvottaminen kohdistuu heidän kyvykkyyteensä ja määrätietoisuuteensa. Poliisien normaaliuteen ei aineistossa suhtauduta. Viranomaisten kyvykkyyttä arvotetaan lähes yksinomaan

negatiivisesti ammattitaidottomaksi ja tietämättömäksi. Poliisien määrätietoisuutta arvotetaan negatiivisesti huolimattomaksi, epäjohtonmukaiseksi ja vähätteleväksi.

Sosiaalisen hyväksynnän näkökulmasta poliiseja arvotetaan vain negatiivisesti uskottavuuden ja asiallisuuden luokissa. Poliisien uskottavuus arvotetaan epäluotettavaksi ja asiallisuus ennakkoluuloiseksi ja epätasa-arvoiseksi.

Kiinnostavaa aineistossa esiintyvässä viranomaisten arvottamisessa on arvottamisen yksipuolisuus. Jokaisessa inhimillisen toiminnan arvottamisen resurssien kategoriassa poliiseja arvotetaan vain muutamalla eri tavalla, jotka kaikki kuvaavat poliisien asennetta tai ammattitaidottomuutta. Vaikka uhreihin ja rikollisiin kohdistuva suhtautuminen on selkeästi yksinomaan joko tuomitsevaa tai ylistävää, niissä kategorioissa suhtautuminen kohdistuu kuitenkin monipuolisesti eri ominaisuuksiin. On myös kiinnostavaa, että siinä missä uhrien kritisointi ja tuomitseminen ei ikään kuin ole sallittua, kohdistetaan viranomaisiin podcasteissa pääsääntöisesti vain negatiivista arvottamista. Suomessa poliisi nauttii korkeaa luottamusta (Vuorensyrjä & Rauta 2020), joten aineistossa esiintyvä negatiivinen suhtautuminen viranomaista kohtaan ei todennäköisesti ole opittua ja kulttuurisidonnaista. Poliisien toiminta on voinut olla aineiston jaksojen tapauksissa epäonnistunutta, mutta on myös mahdollista, että podcastin pitäjät tulevat kaiuttaneeksi lähdemateriaaleissa esiintyvää suhtautumista.

Rikokseen aineistossa suhtaudutaan vain negatiivisesti. Rikokseen kohdistuvan suhtautumisen tarkastelu on siinä mielessä kiinnostavaa, että se poikkeaa kolmesta käsitellystä henkilökategoriasta paljon. Suhtautuessaan rikokseen podcastaaja ei suoraan henkilöi suhtautumisen kohdetta, vaan saattaa puhua rikoksesta itsestään tai suhtautua jakson aiheena olevaan tarinaan. Rikokseen itseensä suhtaudutaan verrattain vähän, mutta aineiston perusteella on kuitenkin tyypillistä, että podcastaaja suhtautuu jakson aiheeseen tarinana tai rikoksena jakson alussa tai lopussa kevyesti.

Analyysistä käy ilmi, että vaikka suhtautumista suomenkielisissä true crime -podcasteissa ilmaistaan eniten positiivisilla ja negatiivisilla adjektiiveilla, on suhtautumisen ilmaiseminen tätä paljon monimuotoisempaa. Adjektiivien lisäksi suhtautumista ilmaistaan esimerkiksi tunne- ja modaaliverbeillä, substantiiveilla, idiomeilla, tapaa ilmaisevilla adverbeilla, kommenttiadverbeilla, konnektiiveilla ja tilanmuutosmuoteilla. Lisäksi suhtautumista ilmaistaan retorisisilla keinoilla kuten referoinnilla, metaforilla ja ironialla.

Suhtautumisen intensiteettiä eli asteittaisuutta ilmaistaan aineistossa adjektiiveilla, intensiteettimääritteillä, varauksilla, adverbeilla, partikkeleilla, kvanttoripronomineilla, toistolla ja temporaalisuutta ilmaisevilla elementeillä. Asteittaisuutta aineistossa ilmeni runsaasti. Aineiston perusteella suhtautumisen intensiteetin ilmaisu on olennainen osa suhtautumisen ilmaisua tämän tutkimuksen true crime -podcasteissa.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että vaikka true crime -podcasteissa suhtaudutaan ihmisiin ja heidän toimintaansa pääsääntöisesti yhteiskunnan normien mukaisesti niin, että rikollisiin suhtaudutaan negatiivisesti ja uhreihin positiivisesti ja myötätunnolla, suhtautuminen on tätä monimuotoisempaa podcastaajasta ja jakson aiheesta riippuen. Vaikka rikollinen on lähtökohtaisesti paha, rikollinen voi olla tätä itsestään riippumattomista syistä, kuten vaikeasta lapsuudesta tai mielenterveyden haasteista johtuen. Tuloksista ilmenee myös, että uhria ei aineiston perusteella koskaan syyllistetä esimerkiksi hänen oman toimintansa tai ominaisuuksiensa vuoksi, vaan uhriin suhtaudutaan kunnioittaen ja myötätuntoisesti kaikissa esimerkeissä. Tyypillistä true crime -podcasteille onkin se, että puhuja olettaa kuulijan jakavan kanssaan saman eettisen normiston. Näin puhuja voi puhua kritisoivaan sävyyn esimerkiksi murhaajasta saamatta kuulijan kritiikkiä päällensä. Uhrista puhuessaan podcastaajan on niin ikään pitäydyttävä yleisten normien mukaisessa kuvailussa.

5.2 Pohdinta

Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että vaikka suhtautuminen ihmiseen ja inhimilliseen toimintaan on tiiviisti sidoksissa yhteisiin normeihin ja arvoihin, ei suhtautuminen ole mustavalkoista. Vaikka rikollinen on lähtökohtaisesti paha ja uhri hyvä, rikollisiin voidaan suhtautua myös positiivisesti ja uhreihin negatiivisesti.

Kuten Romppainen (2022: 287) kokee urheiluselostusten osalta, myös podcastien kielivalinnat vaikuttavat ajoittain satunnaisilta ja ajatuksenvirtamaisilta, vaikka jaksot seuraisivatkin käsikirjoitusta. Siksi myös true crime -podcastien osalta on kiinnostavaa tarkastella puhujien käyttämää kieltä ja sitä, millaista maailmaa se rakentaa. Podcast on mediamuotona poikkeuksellinen, sillä tavallisen ihmisen kynnyksellä podcastien tekemiseen ja julkaisemiseen on todella matala verrattuna esimerkiksi televisiotuotantoon. Kuka tahansa voi tehdä podcasteja ja saada kuuntelijoita, joten podcasteissa käytetty kieli ei usein ole viimeisteltyä tai läpeensä harkittua.

Vaikka eri genren suhtautumisen tutkimuksen tuloksia ei voida suoraan rinnastaa, niistä voidaan tehdä samankaltaisia havaintoja. Kuten Romppaisen (2022) tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessa nousivat esiin puhujan kielellisiä valintoja ohjaavat tekijät. Niin urheiluselostuksissa kuin true crime -podcasteissakin on julkilausumatonta tietoa, jonka takia suhtautuminen tiettyihin tahoihin on esimerkiksi tyypillisesti positiivista tai negatiivista. Romppaisen mukaan urheiluselostajien kielenkäytön taustalla vaikuttavat esimerkiksi lajiyhteisön normit ja selostajan henkilökohtaiset kontaktit (2022: 302), kun true crimessä taustalla voivat olla esimerkiksi yleiset eettiset oikeuskäsitykset ja puhujien henkilökohtaiset kokemukset esimerkiksi virkavaltaan liittyen. Romppaisen tutkimuksen tulokset osoittavat, että urheiluselostusten

diskurssi on pääsääntöisesti positiivista ja että negatiivinen arvottaminen kohdistuu vain harvoin ihmisiin. Tämä tutkimustulos on hyvä esimerkki siitä, että suhtautumisen tutkimisessa olennaista on asiayhteys eikä teoriaa voi kloonata sellaisenaan tutkimusaiheesta toiseen.

Koska true crime -podcastien kielenkäyttöä ohjaavat yleiset arvot ja normit, podcastaaja ei välttämättä tuo omia mielipiteitään ja asenteitaan julki. Samaa on pohtinut Romppainen (2022: 303) tutkimuksessaan arvottavasta kielestä urheiluselostuksissa. Romppaisen mukaan julkisen keskustelun paine saattaa saada selostajan varomaan sanankäyttöään. Tämä pätee mielestäni myös true crime -podcasteihin. Kuten jo tutkimuksen alussa sivusin, etenkin uhreista ei ole soveliasta puhua tuomitsevasti, ja tutkimuksen tulokset tukevat tätä olettamusta.

Aineistoni perusteella viranomaisiin suhtaudutaan true crime -podcasteissa pääsääntöisesti negatiivisesti. Tämä tulos eroaa Ellen Seppälän tutkimuksen tuloksista viranomaisiin kohdistuvasta arvottamisesta Crime Junkie -podcastissa. Seppälän tutkimuksen tuloksista ilmenee, että vaikka negatiivinen arvottaminen on positiivista hiukan yleisempää, viranomaisiin kohdistuvasta arvottamisesta peräti 43 % on positiivista. Otanta näissä kahdessa tutkimuksessa on kuitenkin vain kolme podcastia, joten ristiriitaisetkin tulokset positiivisen ja negatiivisen arvottamisen suhteesta eivät ole odottamattomia. Vaikka true crime -podcastit ovat keskenään usein hyvin samankaltaisia, on muistettava, että niidenkin sisällä esiintyy variaatiota, joka vaikuttaa puheenalaisiin henkilöihin kohdistuvaan suhtautumiseen. Suosittu yhdysvaltalainen true crime -podcast Small Town Dicks keskittyy rikostapauksiin nimenomaan viranomaisten näkökulmasta. On oletettavaa, että suhtautuminen viranomaisiin on todella paljon positiivisempaa tällaisesta näkökulmasta tehdyssä podcastissa.

Seppälän aineistossa viranomaisia arvotetaan negatiivisesti hyvin samankaltaisesti kuin tämän tutkimuksen aineistossa. Poliiseja arvotetaan muun muassa epäammattimaisiksi, epäpäteviksi ja epäluotettaviksi. Seppälän tutkimuksessa poliiseja arvotetaan kuitenkin myös paljon positiivisesti. Poliiseja arvotetaan voimakkaiksi, oivaltaviksi, järkeviksi ja lojaaleiksi. Kiinnostavaa on, että niin Seppälän tutkimuksessa kuin tässäkin tutkimuksessa viranomaisia ei arvoteta lainkaan normaaliuden kategoriassa. Tämä voi johtua siitä, että viranomaisiin suhtaudutaan usein poliisijoukkona yksilöiden sijaan.

Diskurssisemanttinen tutkimus true crime -podcastien suhtautuvasta kielenkäytöstä osoittautui potentiaaaliltaan luultua laajemmaksi tutkimusaiheeksi. Aineistoon valittujen podcastien suppeasta määrästä huolimatta suhtautuvaa kielenkäyttöä oli runsaasti, ja tutkimukseen oli valittava vain suhtautumista ilmentävistä esimerkeistä edustavimmat. Tämä tutkimus true crime -podcastien suhtautuvasta kielenkäytöstä siis vasta raottaa niitä tapoja ja keinoja, joilla ihmisiin genren podcasteissa suhtaudutaan.

Tutkimuksen haasteena oli aineiston yksipuolisuus. Vaikka aineistoa kertyi kahdesta podcastista reilusti, ei vain kahden podcastin perusteella voida tehdä yleistyksiä koko genren kielenkäytöstä. Aineiston kasvattaminen olisi kuitenkin saattanut laajentaa tutkimuksen liian suureksi. Tutkimuksen teon kannalta podcastien vähäinen määrä ei ollut ongelma, sillä suhtautumista aineistosta löytyi paljon. Tähän tutkimukseen kerättyyn aineistoon jäi varmasti paljon suhtautumista, joita ei muutamalla kuuntelukerralla havainnut. Tutkimus ei siis ole aukoton kuvaus kaikesta podcasteissa esiintyvistä suhtautumisesta, vaan sen tarkoitus on esitellä, kuinka suhtautuminen tyypillisesti aineistossa ilmenee kutakin ihmisryhmää kohtaan.

Tutkimuksen haasteena oli myös aiheen rajaus. Podcastit sisältävät valtavasti suhtautuvaa kieltä, joten tässä tutkimuksessa ei voitu tutkia prosodian lisäksi kattavasti esimerkiksi puhujääniä, joita tekstissä kuullaan. Koska tässä tutkimuksessa ei otettu huomioon prosodiaa tai puhujääniä, osa suhtautumisesta on jäänyt tutkimuksen ulkopuolelle. Kiinnostavaa olisikin jatkaa tutkimusta esimerkiksi prosodia huomioden, sillä prosodian avulla välitetään paljon suhtautumista. Olisi kiinnostavaa tutkia sitä, millä tavalla tekstin tulkinta eroaa, kun otetaan huomioon myös prosodiset seikat.

Toinen kiinnostava jatkotutkimusaihe käsittelee tekstin lähdeä ja puhujääniä. Podcastaaja muodostaa jaksojen käsikirjoitukset lähdemateriaalin perusteella. Lähteet ovat esimerkiksi lehtiartikkeleita, podcast-jaksoja, televisio-ohjelmia ja verkkosivustoja. Olisikin kiinnostavaa pohtia sitä, kenen arvottamista podcasteissa välitetään. Osassa esimerkeistä arvottaminen osoitetaan jonkun toisen sanoiksi hyvin eksplisiittisesti: *Brendan tutut on sanonut, Rileyttä on kuvailtu, ystävien mukaan...* Joissain esimerkeissä arvotus taas vaikuttaa olevan podcastaajalta itseltään: *Tän kertanen aihe on mun mielestä...* On hyvin vaikea todeta aukottomasti, kenen arvottamisesta esimerkeissä on kyse ja ovatko podcastaajan omat mielipiteen ilmaisut hänen omiaan vai muiden henkilöiden arvottamisen kaiuttamista. Loppujen lopuksi podcastaaja on se, joka tekee valinnan joko omansa tai jonkun toisen suhtautumisen välittämisestä kuulijalle. Nämä valinnat vaikuttavat kuulijan mielikuvaan tapauksen henkilöistä, oli suhtautuminen sitten peräisin mistä lähteestä tahansa. Kuten myös Katajamäen (2006) tutkimuksesta ilmenee, suhtautuminen voi ilmetä niin implisiittisesti kuin eksplisiittisesti. Olisi kiinnostavaa tarkastella tekstin lähdeä ja puhujääniä myös siitä näkökulmasta, milloin arvottaminen ilmaistaan suoraan ja milloin se täytyy tulkita tekstin kontekstista.

Suhtautumisen teorian analysointimenetelmä sopii podcast-aineistoon hyvin, sillä aineiston laajuudesta huolimatta aineisto oli rajattu ja helposti hallittavissa. Kustakin esimerkistä oli mahdollista tutkia suhtautumisen lähteitä, kohteita ja ilmaisukeinoja ja määritellä, millä tavalla puhuja kohteeseen suhtautuu. Haasteita teorian

käytössä tuotti suhtautumisen luokittelu inhimillisen toiminnan arvottamisen resursien mukaan, sillä ajoittain kategoriat olivat päällekkäisiä.

Tutkimus suhtautumisen ilmenemisestä suomenkielisissä true crime -podcasteissa täyttää tutkimusaukkoa suomenkielisen podcast-tutkimuksen sekä suhtautumisen teoriaan nojaavaan kielentutkimuksen osalta. Suhtautumisen teoriaa käyttävää suhtautumisen tutkimusta on tehty vain vähän suomenkielisistä aineistoista. Tämä tutkimus vakiinnuttaa suhtautumisen teorian käyttöä suomen kielen tutkimuksessa. Lisäksi tutkimus auttaa podcastien tekijöitä tarkastelemaan omaa kielenkäyttöään podcasteissa.

LÄHTEET

- Aromaa, Jonni 2021: Näin Yle Puhe muuttuu vuodenvaihteessa – podcastien suosio myllertää myös Ylen radiotarjontaa. – *Yle uutiset*. – <https://yle.fi/a/3-12213970> 23.1.2023.
- Bakhtin, Mikhail 1981: *The dialogic imagination: Four essays*. – Michael Holquist (toim.) Austin: University of Texas Press. – <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/reader.action?docID=3443524> 30.11.2021.
- Berry, Richard 2015: A Golden Age of Podcasting? Evaluating Serial in the Context of Podcast Histories. – *Journal of Radio & Audio Media* 22(2) s. 170. – https://sure.sunderland.ac.uk/id/eprint/6524/3/JRAM_Podcasting_BERRY-%20FINAL.pdf 10.11.2021.
- Bottomley, Andrew 2015: Podcasting: A Decade in the Life of a "New" Audio Medium: introduction. – *Journal of Radio & Audio Media* 22(2) s.164–169. – <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19376529.2015.1082880> 4.4.2023.
- Fairclough, Norman 1995: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fletcher, Lewis 2020: *Authenticity and Authority of Voice in the Post-Serial Investigative Podcast Genre*. Thesis for the Degree of Master of Arts in English. University of Canterbury. – https://ir.canterbury.ac.nz/bitstream/handle/10092/101139/Fletcher%2c%20Lewis_Master%27s%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y 7.5.2023.
- Halliday, Michael 1973: *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- 1978: *Language as social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Halliday, Michael & Hasan, Ruqaiya 1989: *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Halliday, Michael & Matthiessen Christian 2013: *Halliday's introduction to functional grammar*. 4th edition. London and New York: Routledge.
- Heinonen Mira-Maria 2016: *Äitiyskeskustelun paikka: kirjoittajien suhtautuminen vauvakuume-keskusteluketjuun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan Suomi24.fi:n keskustelupalstalla*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/49771> 30.4.2023.
- Huhtinen, Suvi-Anni 2019: *Asiantuntijan ääni. Yritysblogi uskottavuuden rakentajana*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. – https://viesti.fi/wp-content/uploads/2019/10/huhtinen_suvi-anni_opinnayte.pdf 30.4.2023.
- Hunston, Susan & Thompson, Geoff 2000: *Evaluation: An Introduction*. – Susan Hunston & Geoff Thompson (toim.), *Evaluation in Text. Authorial Stance and the Construction of Discourse* s. 1–26. Oxford: Oxford University Press.
- Hurme, Tuure 2006: Kuulutko "meihin"? – *Kielikello* 4/2006. – <https://www.kielikello.fi/-/kuulutko-meihin-> 30.4.2023.
- Katajamäki, Heli 2006: Arvottavien merkitysten rakentaminen taloussanomien pääkirjoituksissa. – Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.) *Erikoiskielet ja käännösteoria: Vakki-symposiumi XXVI* s. 97–108. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut 33. Vaasa: Vaasan yliopisto. – https://osuva.uvasa.fi/bitstream/handle/10024/11921/Osua_Katajam%c3%a4ki_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y 23.11.2021.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. – <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 21.5.2023.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M. A. K. Halliday ja systeemifunktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielitutkimuksen klassikoita. Soveltavan kielitutkimuksen teoriaa ja käytäntöä*. s. 89–124. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston soveltavan kielitutkimuksen keskus.
- Malinowski, Bronislaw 1946 [1923]: *The problem of meaning in primitive languages*. – C.K. Ogden & I.A. Richards (toim.), *The meaning of meaning. A study of the influence of language upon thought and of science of symbolism*.

- Martin, J.R. & White, P.R.R. 2005: *The language on evaluation: Appraisal in English*. Hampshire: Palgrave Macmillans. – <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/reader.action?docID=259513> 3.4.2022.
- Mikkonen, Inka 2010: "Olen sitä mieltä, että..." Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/23021> 7.4.2023.
- Mikkonen, Mikael 2009: *Positiivista ja negatiivista arvottamista ilmaisevat adjektiivit Ilkan ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa*. Nykysuomen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopiston nykysuomen ja kääntämisen laitos. – <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/3154> 23.11.2021.
- Muukkonen, Susanna 2021: Menikö perille? – Monitulkintainen ironia. Kielikello 4/2021. – <https://www.kielikello.fi/-/menik%C3%B6-perille-monitulkintainen-ironia> 21.5.2023.
- Reunanen, Esa, Alanne, Noora, Helske, Henna, Lappalainen, Elina, Niemi, Mari K., Pettersson, Maria & Seuri, Ville 2022: *Uutismedia verkossa 2022. Reuters-instituutin Digital News Report – Suomen maaraportti*. – <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/140958> 23.3.2023.
- Romppainen, Janne 2022: Aivan loistava syöttö – Arvottava diskurssi suomalaisessa urheiluselostuksessa. – *Puhe ja kieli* 42 (4), 287–308. – <https://doi.org/10.23997/pk.127454> 18.5.2023.
- Romppainen, Kati 2015: *Erimielisyys yleisönosastokirjoituksissa: kirjoittajien suhtautumisen ja argumentaation tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. – <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153814/erimieli.pdf?sequence=1> 30.4.2023.
- Seppälä, Ellen 2020: *Good Cop, Bad Cop? An Analysis of the Evaluative Language used by the Hosts of the True Crime Podcast Crime Junkie when Discussing Law Enforcement*. Pro gradu -tutkielma. Åbo Akademi. – <https://www.doria.fi/handle/10024/177462> 30.4.2023.
- Sherrill, Lindsey 2020: The "Serial Effect" and the True Crime Podcast Ecosystem. – *Journalism Practice* 16 (7). – <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17512786.2020.1852884> 6.5.2023.
- Shore, Susanna 2012: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalissa teoriassa. Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerma, Petri, Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (toim.) *Genre-analyysi: Tekstilajitutkimuksen Käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, Pauliina 2018: Groteski true crime: Rikosdraamadokumentaariset formaatit inhon ja provokatiivisuuden näkökulmista – *Widerscreen* 2018 (3). – <http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/groteski-true-crime-rikosdraamadokumentaariset-formaatit-inhon-ja-provokatiivisuuden-nakokulmista/> 29.9.2022.
- Utriainen, Riikka 2018: *Tunnetko jo podcastin?* – [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin\(127357\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin(127357)) 19.1.2023.
- Vaarala, Noora 2016: Kuunteleminen kiinnostaa kansaa – äänikirjat ja podcastit kasvattavat suosiotaan. *Keskisuomalainen* 6.11.2016. – <https://www.ksml.fi/paikalliset/2536768> 1.11.2021.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> 3.4.2022.
- Vuorensyrjä, Matti & Rauta, Jenita 2020: *Poliisibarometri 2020: Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Sisäministeriön julkaisuja. – <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162345> 22.5.2023.
- Yleisradio 2023: *True crimen mysteerien jäljillä*. Ylen aamu 23.2.2023. – <https://areena.yle.fi/1-65181988> 6.3.2023.

LIITTEET

LIITE 1 PODCAST-AINEISTO

Jäljillä (P1)

Tunniste	Jakson nimi	Julkaisupäivämäärä ja -alusta
A	Emma Walker	16.12.2022 / Spotify
B	Mike Williams	18.11.2022 / Spotify
C	Johnny Gosch	16.09.2022 / Spotify
D	Jordan Brown	17.02.2023 / Spotify

I Don't Like Mondays (P2)

Tunniste	Jakson nimi	Julkaisupäivämäärä ja -alusta
E	31. That's not my son	30.7.2022 / Spotify
F	28. Kansas City Butcher	1.4.2022 / Spotify
G	29. It's time	31.5.2022 / Spotify
H	Jakso 1	19.4.2019 / Spotify